

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

Experterna: Så kan Ryssland ta Gotland

En kritisk diskursanalys av hur Ryssland konstrueras i
Aftonbladet i samband med återmilitariseringen av
Gotland

FÖRFATTARE: Johan Andersson
Filip Borglin

KURS: Medie- och kommunikationsvetenskap C, Uppsats
Examensarbete/kandidatuppsats 15 hp

PROGRAM: Medie- och kommunikationsvetenskapliga programmet

EXAMINATOR: Staffan Sundin

HANDLEDARE: Diana Jacobsson

TERMIN: Hötterminen 2016

SAMMANFATTNING

Författare: Johan Andersson och Filip Borglin

Uppsatsens titel: Experterna: Så kan Ryssland ta Gotland

Undertitel: En kritisk diskursanalys av hur Ryssland konstrueras i Aftonbladet i samband med återmilitariseringen av Gotland

Språk: Svenska

Antal sidor: 53

Den här studiens syfte är att undersöka hur Ryssland framställs diskursivt i Aftonbladet i samband med den svenska återmilitariseringen av Gotland och om en orientalistisk diskurs kan skönjas i Aftonbladets nyhetsförmedling. Detta i sin tur bidrar till teoretisering kring rådande världshegemoni och om den kan påverka hur journalister genomför sitt arbete. För att kunna utläsa Aftonbladets konstruktioner används kritisk diskursanalys (CDA) som teori och metod. Det teoretiska ramverket utgår ifrån kritisk diskursanalys som teori och Edward Saids postkoloniala teori orientalism.

Studiens frågeställningar är ställda för att ta reda på hur Ryssland konstrueras diskursivt i Aftonbladet, hur olika språkliga resurser används i konstrueringen av Ryssland och inom vilka diskursiva teman Ryssland framställs ur ett orientalistiskt perspektiv.

Studiens metod grundar sig i analysbegrepp hämtade från CDA som gör det möjligt att analysera det empiriska materialet utifrån Aftonbladets språkanvändning. De analyserade språkliga resurserna i materialet delas in i fyra olika diskursiva teman. Det första temat är Ryssland som militärt överlägsna, det andra temat är Ryssland som provokativa, det tredje temat är Ryssland som oberäknliga och det fjärde och mest prominenta temat är Ryssland som motpol till *Väst*. Studiens resultat antyder att en orientalistisk diskurs kan skönjas genom dessa fyra teman.

Sökord: Ryssland, kritisk diskursanalys, Aftonbladet, Orientalism, Gotland, nyhetsförmedling

ABSTRACT

Author(s): Johan Andersson and Filip Borglin

Title: Experts: How the Russians might take Gotland

Subtitle: A critical discourse analysis of how Russia is constructed in Aftonbladet in connection to the re-militarization of Gotland

Language: Swedish

Pages: 53

This study aims to examine how Russia is constructed discursively in the Swedish newspaper Aftonbladet in connection to the re-militarization of the Swedish island Gotland, and if an Orientalistic discourse can be discerned in the coverage. This in turn contributes to theorizing about how the current global hegemony may affect the journalistic profession. To find semiotic patterns in Aftonbladet we used critical discourse analysis (CDA) as the theory and method. The theoretical framework is based on critical discourse analysis theory and Edward Said's postcolonial theory of Orientalism.

The questions in this study are asked to find out how Russia is constructed discursively in the Swedish newspaper Aftonbladet, how different linguistic resources are used in constructing Russia and in what discursive themes Russia is fabricated from an oriental perspective.

The study's methodology is based on analysis concepts drawn from CDA that makes it possible to analyze the empirical material based upon Aftonbladet's use of language. The analysed linguistic resources in the material fall into four different discursive themes. The first theme is Russia as militarily superior, the second theme is Russia as provocative, the third theme is Russia as erratic and the fourth and most prominent theme is Russia as the antithesis of the West. The study's results suggest that an oriental discourse may be discerned through these four themes.

Keywords: Russia, critical discourse analysis, Aftonbladet, Orientalism, Gotland, News service

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1. <i>Bakgrund</i>	4
1.1.1. Sveriges relation med Ryssland i modern tid	4
1.1.2. Nyhetsrapporteringens grunder och historia	6
1.1.3. Aftonbladet	8
2. Forskningsöversikt	9
3. Teori	12
3.1. <i>Kritisk diskursanalys</i>	12
3.2. <i>Postkolonial teori, eurocentrism och orientalism</i>	13
4. Syfte och frågeställningar	15
4.1. <i>Problemformulering</i>	15
4.2. <i>Syfte</i>	15
4.3. <i>Frågeställningar</i>	15
5. Metod och material	16
5.1. <i>Kritisk diskursanalys som metod</i>	16
5.2. <i>Teman</i>	16
5.3. <i>Material och urval</i>	17
5.4. <i>Analysschema</i>	18
5.5. <i>Begrepp</i>	18
5.6. <i>Metodkritik</i>	21
5.7. <i>Metodreflektion</i>	22
5.7.1. Reflektion över insamlingsmetod	23
5.7.2. Reflektion av analysmetod	23
6. Analysresultat	24
6.1. <i>Teman</i>	24
6.1.1. Ryssland som militärt överlägsna	24
6.1.2. Ryssland som provokativa	29
6.1.3. Ryssland som oberäkneliga	36
6.1.4. Ryssland som motpol till västvärlden	42
6.2. <i>Sammanfattning</i>	49
7. Slutdiskussion	50

7.1. <i>Förslag på vidare studier</i>	52
Referenser	54
Bilagor	58
<i>Bilaga 1 - Analysschema</i>	58
<i>Bilaga 2 - Tidningsartiklar</i>	59

1. Inledning

I Sverige har vi i modern tid en tendens att rikta blickarna väster ut, över Atlanten och mot USA. Det är därifrån vi får de stora biofilmerna, tv-serierna och nyheterna. Tittar vi i stället österut hittar vi en annan stor nation, Ryssland. För oss svenskar är det lättare att ta del av den nordamerikanska kulturen, dels på grund av språket som många av oss förstår, men också på grund av kulturella likheter. I svensk media konstrueras inte Ryssland på samma sätt som USA, det är i alla fall vår bild av situationen. Vi vill inte mena att det enbart är på grund av den språkliga barriären och kulturella skillnader, utan också på grund av en rädsla för Ryssland som grundar sig långt tillbaka, sedan stormaktstiden, men inte minst sedan kalla kriget.

Under kalla kriget valde Sverige efter världskriget en fortsatt neutral bana, åtminstone officiellt. Efteråt har det dock uppdagats att det förekom samarbete med västmakterna (Landguiden, 2013). Trots den officiellt neutrala ställningen förekom det till exempel en ubåtskräck som har fortsatt ända till idag, då det ofta går att läsa om ryska fartyg eller flygplan som kränkt Sveriges gränser. Därför vill vi se hur svensk media konstruerar Ryssland och framför allt bilden av Ryssland som en fiende i öst, som vill ta över Gotland. Detta gör vi genom att genomföra en kritisk diskursanalys utifrån Saids (1978) teori om orientalism.

1.1. Bakgrund

Genom historien har Sverige och Ryssland varit i krig vid flertalet gånger och Sverige har lidit flera stora nederlag mot det stora landet i öst. År 1709 ses av många som en början på slutet av den svenska stormaktstiden, då Karl XII:s armé inte lyckades stå emot den ryska armén vid Poltava och ryssarna stod för en stor vändpunkt i det stora nordiska kriget (Ullgren, 2008). Det var också Ryssland som såg till att Sverige fick avträda Finland till Ryssland efter det finska kriget mellan 1808 och 1809. Det som då började som en tillfällig ockupation ledde sedermera till en permanent erövring (Hårdstedt, 2006).

1.1.1. Sveriges relation med Ryssland i modern tid

Idag strävar Sverige efter fördjupade förbindelser med Ryssland inom alla olika samhällsliga områden. Enligt det svenska regeringskansliets hemsida vill Sverige att Ryssland ska utvecklas i en demokratisk riktning och ytterligare stärka Ryssland som en politisk och ekonomisk partner. Det skrivs också att landets integration i internationella samarbeten är viktig inom både handel och säkerhetspolitik. De svensk-ryska förbindelserna beskrivs som goda med kontakter på såväl nationell, regional och lokal nivå. Sverige har en ambassad i

Moskva och ett generalkonsulat i Sankt Petersburg, men det finns också svenska honorärkonsulat i Murmansk och Nizjnij Novgorod (Regeringskansliet, u.å.). Även Business Sweden har kontor i Moskva och Sankt Petersburg och finns där för att gynna svenska företag i Ryssland och se till att de når sin internationella potential (Business Sweden, u.å.).

I det svenska utvecklingsamarbetet med Ryssland har fokus legat på miljöinsatser och sociala projekt. Tidigare har Ryssland mottagit bistånd från Sverige, men tack vare ekonomisk tillväxt är så inte längre fallet. För Sverige är också frågan om mänskliga rättigheter och insatser för demokrati i Ryssland viktig och något Sverige stöder. Sverige stöder även insatser inom miljöområdet och då främst med inriktning runt Östersjön (Regeringskansliet, u.å.).

Inom energi, rymd och rättsväsende har Sverige och Ryssland ett väl utvecklat samarbete. Det finns även en svensk-rysk styrkommitté som träffas årligen för att under ledning av ländernas handelsministrar samordna det bilaterala ekonomiska samarbetet nationerna emellan (Regeringskansliet, u.å.).

Vid sidan av framgångsrika samhällliga samarbeten finns det dock också vissa oenigheter länderna emellan. Ryssland och Georgien rykte ihop under 2008, varpå Sveriges dåvarande utrikesminister Carl Bildt ställde sig på det lilla landet Georgiens sida och jämförde Rysslands agerande med Nazityskland (Lindberg, 2008). Under hösten 2009 planerades ett toppmöte med EU och Ryssland i Stockholm men Rysslands dåvarande president Dmitrij Medvedev ska då ha uttryckt önskemål om att toppmötet i stället skulle flyttas till Bryssel. Enligt Dagens Nyheter (2009) ska detta ha grundat sig i att Sverige inte hade velat godkänna den planerade rysktyska gasledningen genom Östersjön, men också i den kritik som Sveriges dåvarande utrikesminister Carl Bildt framfört mot Rysslands tidigare krig mot Georgien.

I en artikel publicerad på Dagens Nyheters hemsida den 9 september 2016 beskrivs hur Ryssland enligt den svenske överbefälhavaren Micael Bydén har ökat sin militära aktivitet kring Östersjön och genomför fler snabba beredskapsövningar. Överbefälhavaren är inne på att Rysslands aktivitet har försämrat säkerhetsläget för Sverige. Ryssland besvarar kritiken med att de är tvungna att genomföra övningarna på grund av att Nato bedriver en "massiv aktivitet". Det ryska utrikesdepartementet går även ut med att Sverige inte vill föra en meningsfull dialog om problemet utan hellre vill "framföra ogrundade anklagelser och missleda sitt eget folk" (Holmström, 2016).

1.1.2. Nyhetsrapporteringens grunder och historia

Nyhetsjournalistiken är den viktigaste källan till information som vi människor har. Det är genom journalistiken vi kan få reda på vad som händer i världen, bortom de egna erfarenheterna. Detta beroende av nyhetsjournalistiken gör att journalister och media kan utöva en stor makt över vad människor pratar om, men också en makt att påverka hur händelser återspeglas i människor huvuden och hur de sedermera ser på saker och ting (Strömbäck, 2009).

Gripsrud (2011) skriver att nyhetsjournalistiken har som uppgift att så sakligt och sannfärdigt som möjligt besvara frågorna *vem, vad, var, när, hur och varför*. Nyhetsidealet är nära förbundet med vetenskapens positivistiska objektivitetsideal. Jesper Strömbäck (2009) menar dock att nyhetsjournalistik inte fungerar som en neutral spegel av verkligheten. Han skriver att nyheter snarare bör ses som sociala rekonstruktioner av verkligheten, då det finns en uppenbar koppling mellan verkligheten och nyhetsbilden av den, men att nyhetsrapporteringen är begränsad till skillnad från den obegränsade verkligheten. Denna begränsning gör att nyheternas spegling av händelser alltid varierar i kvalitet (Strömbäck, 2009). I löpande nyhetsbevakning, till exempel när en tidning bevakar en längre konflikt från ett krigsområde, växlar nyhetsrapporteringen mellan längre och kortare beskrivningar. Det bildas en förutsättning att mottagarna besitter tidigare kunskap om fenomenet för att rekonstruktionen ska kunna nå fram (Gripsrud, 2011).

I Sverige finns en lång tradition av tryck- och yttrandefrihet. Anders R Olsson (2009) menar att det ger Sverige unika demokratiska traditioner. Tryckfrihetsförordningen är ett svenskt initiativ som kom till redan 1766. Det skyddar bara yttranden i tryckt form, men då tryckta texter av natur kan spridas hur som helst, tjänar tryckfrihetsförordningen till att sprida budskapen även i muntliga debatter, tal och andra former. Eftersom dessa budskap kan tryckas om man så vill, tjänar det inget till att förbjuda dessa yttranden heller. Det som dock allra mest gör att Sveriges demokratiska traditioner sticker ut, är att det till yttrandefriheten går att koppla medborgarnas rätt till kunskap i samhällliga angelägenheter.

Offentlighetsprincipen ger medborgarna rätten att ta del av offentliga handlingar. Enligt offentlighetsprincipen, anskaffarrätten och meddelarskyddet har alltså svensken inte bara rätt att säga det hen vill, utan också ta reda på det hen vill och vara anonym när hen vill (ibid.).

Objektivitet är ett ständigt återkommande diskussionsämne när det gäller nyhetsrapportering, men det finns egentligen ingen bestämd definition för vad objektivitet egentligen är (Westerståhl, 1972). Westerståhls teori om objektiv nyhetsförmedling delas upp

i fyra underkategorier som ska uppfyllas - sanning, relevans, balans och neutral presentation. Samtidigt understryker Westerståhl att det inte finns några lagar eller regler som säger att svenska nyhetsmedier ska vara objektiva, utan att det är en fråga som individer själva får bedöma om det är värt att eftersträva (ibid.). I Sverige finns det i stället en samling pressetiska regler, som egentligen inte är formella regler, utan mer av riktlinjer för en ansvarig hållning inför arbetsuppgiften (Allmänhetens Pressombudsman, u.å.). Dessa så kallade regler påminner dock en del om Westerståhls objektivitetsteori. Till exempel ingår strävan efter att förmedla korrekta nyheter, att jämföra med Westerståhls sanningsbegrepp, samt att journalister ska höra båda sidor, vilket går att jämföra med Westerståhls begrepp *balans* (ibid.).

När TV2 började sändas 1969, som Sveriges andra TV-kanal, ändrades journalisternas roll från samhällsanpassning och återspeglning till aktiv samhällspåverkan. TV2 sände fakta- och samhällsprogram där journalisterna nu kunde driva sina egna frågor istället för att redovisa diverse skeenden. Journalisterna tog sig numera an uppdraget att avslöja maktmissbruk och att belysa samhällets baksidor med hjälp av grävande journalistik och avslöjande reportage (Hadenius & Weibull, 2005). I dagens mediesamhälle föreligger andra krav och villkor och den mer kommersiella nyhetsrapporteringen har resulterat i ökad andel sensationsjournalistik. Detta i sin tur innebär inte att objektivitetsidealet har försvunnit, men kanske att det hamnat något i skymundan. Ekvationen är enkel, för att producera nyheter behövs det pengar, för att få pengar behöver man nyheter som folk vill läsa. Och kanske är det just det Aftonbladet försöker göra, generera klick.

För journalisten är det fortfarande självklart att vara kritisk, skeptisk, kunnig och ansvars-kännande, precis som för 30 eller 50 år sedan (Nygren, 2008). Men frågan om var gränsen för vad som är journalistik ska dras, är svår att svara på. Den moderna tidens nyhetsmedier med starka kommersiella drivkrafter, interaktiva sociala medier och ett ständigt publiceringsflöde gör det allt svårare för journalisten att veta sin yrkesroll (Kovach & Rosentiel, 2007). Det är med dessa förutsättningar Aftonbladets journalister ska förmedla nyheter om Ryssland och återmilitariseringen av Gotland. Med en allt större press att få läsarna att läsa just deras nyheter, och med ett allt större vinstintresse från mediehusen håller journalistikens roll på att förändras (Nygren, 2008). Jakten på pengar kan leda till att det blir lättare för journalisten att skriva en lite mer sensationell text än vad som egentligen är nödvändigt och det är också något som kan påverka hur Ryssland, med sin för svenskar konventionella position, konstrueras i en kvällstidning som Aftonbladet.

1.1.3. Aftonbladet

Wadbring och Weibull (2014) skriver att medielandskapet har förändrats på ett grundläggande sätt under det senaste decenniet. De menar att dagstidningar, radio och TV fortfarande är de medier som dominerar i Sverige, men att den senaste tidens stora förändringar har skett tack vare utvecklingen av internet. Aftonbladet, som är den tidning som vi valt att utföra vår studie kring, har i allra högsta grad tagit del av den utvecklingen. De genomför varje månad mätningar för att undersöka sin position bland Sveriges medier. I september 2016 hade Aftonbladet en total räckvidd till 3 292 000 läsare per dag. Dessa var fördelade på 2 254 000 i mobilen, 1 676 000 på webben, 735 000 tittare i webb-TV och 569 000 läsare av den traditionella papperstidningen. Med dessa siffror är Aftonbladet, enligt sina egna mätningar, överlägset störst i Sverige. Enligt samma mätningar visar det sig också att Aftonbladet sammantaget nådde 43 % av Sveriges befolkning, dagligen, i augusti 2016 (Rogberg, 2016). Det är just på grund av dessa siffror vi har valt att genomföra vår studie, om hur Ryssland konstrueras i svensk media, på just Aftonbladet, då det är den tidning som når ut till allra flest svenskar.

2. Forskningsöversikt

I det här kapitlet redovisas forskning gällande svenska nyhetsmedier och deras nyhetsrapportering. Den forskning som redogörs för här nedan visar vilken kunskap det redan finns på det område vår studie syftar till att undersöka. I kapitlet framkommer det att det finns gott om tidigare forskning gällande hur svenska nyhetsmedier konstruerar olika nyheter. Det fattas dock forskning som visar hur Ryssland konstrueras i svenska nyhetsmedier, eller vilken påverkan detta kan ha på mottagaren och läsaren. De studier som finns är överlag kvalitativa med hermeneutiska förhållningssätt.

Under 2016 publicerade Tatiana Dubrovskaya och Evgeniy Kozhemyakin en studie i *Critical Discourse Studies*, där de fokuserade på hur media konstruerar Rysslands internationella relationer. Studien fokuserar på hur Rysslands internationella relationer konstrueras i rysk media. Dubrovskaya och Kozhemyakin (2016) nämner bland annat att den här typen av studier är vanliga både inom det diskursiva temat men också inom politiska studier. Resultatet i studien pekar på att olika nyhetsmedier i Ryssland konstruerar Rysslands internationella relationer olika beroende på det specifika mediets politiska bakgrund, men att det överlag skildras på ett positivt sätt.

Jonas Otterbeck (2002) har skrivit en forskningsartikel där han vill presentera och kritiskt granska hur islam representeras i Sverige. Ur ett postkolonialt perspektiv presenterar Otterbeck hur Sveriges historia om religion och yttrandefrihet har satts i kontrast till islam genom tiderna och hur orientalismen har hittat sin plats i svensk kultur. Otterbeck talar mycket om varför en orientalistisk diskurs har hittat sin plats inom svensk kultur och mindre om hur den kan komma till uttryck. Otterbeck trycker på att politiska och sociala förändringar påverkar de diskurser som florerar i samhället och vad som anses vara annorlunda gentemot oss, vilka som är *de andra* (ibid.). Otterbeck uttrycker det: "... *varje kritisk analys av islamistisk teologi gjord av en icke-muslim är ett exempel på orientalism*". Otterbeck påminner oss genom det här om att vår studie med största sannolikhet är ännu ett uttryck för orientalism. Otterbeck (2002) kommer fram till att den orientalistiska diskursen framträder olika beroende på kanal och medium. Men också att diskursen om islam i Sverige påverkas av vad som händer i det svenska samhället.

Anna-Lill Ledman (2012) har skrivit en avhandling som handlar om hur samiska kvinnor representeras och har representerats i svensk och samisk press de senaste 40 åren. Hon utgår ifrån en postkolonial teori och anledningen till att vi anser denna forskning vara relevant för vårt uppsatsskrivande är sättet hon operationaliserar begreppet *orientalism* på. Inom orientalismen ligger det störst fokus på relationen mellan *väst* och arabvärlden, men Said

(1978) skriver att orientalism är applicerbart på de folkgrupper som konstrueras som en motpol till *väst*. Ledman kommer i sin avhandling fram till att samiska kvinnor framställs på ett stereotypiskt sätt både i den samiska tidningen Samefolket och i den svenska pressen. Den stereotypiska framställningen har också en stark koppling till den svenska bilden av samer som formulerades under 1900-talet. Pressens framställning av samerna bygger på en gammal bild av samerna som människor med renskötsel som huvudsyssla, men intervjupersoner i Ledmans avhandling menar att det finns många olika typer av samer som tack vare denna bild näst intill har blivit bestulna på sin identitet.

Madeleine Hurd (2003) forskar om historiska diskurser där konstruktion av identitet kopplas till europeisk historia över de senaste 150 åren. Hon skriver också om hur konstruktionen av de andra, *andrefiering*, framställs olika beroende på de medier som använts såsom romaner, hemsidor, tidningar etc. Hon visar hur diskurser som innefattar ras, orientalism, genus och klasshierarki påverkar konceptet *Vi* och *Dem*. Hon visar också hur medierna är en del av meddelandet och inte bara kanalen. Hurd är också inne på att de senaste decennierna har inneburit stora förändringar i hur stereotypiska bilder av olika folkgrupper har förändrats. Fler och fler börjar se till individen snarare än till dess ursprung, något som kan vara bra att ha i tankarna när vi analyserar hur Ryssland konstrueras diskursivt i Aftonbladet. Medierna har alternativen att skriva om det ryska folket som individer med olika intressen, eller om Ryssland som en enad nation som står på västvärldens motsatta sida. Hurd menar att en orientalistisk diskurs är riktad mot en kultur i helhet och inte mot enskilda individer, man kan fortfarande se upp till en människa från en kultur trots att man ser ner på kulturen i dess helhet.

Alexander Cavalieratos (2003) skriver (fritt översatt från engelska) "*Sedan kommunismen kollapsade, finns en generell överenskommelse om att Väst aktivt har sökt ut vision om en ny fiende, en motsats som kan fylla tomrummet som Sovjet lämnade efter sig.*" Det här är intressant för studie då vi i motsats till det här tror att Sovjet, numera Ryssland fortfarande konstrueras som en fiende, ett sätt där *orientalismen* får komma till uttryck genom en konstruktion av Rysslands kultur som en motpol mot den svenska kulturen, inte på grund av politiska skilda ideologier utan snarare som ett slags postkolonialt uttryck för en rädsla mot det som är annorlunda. Cavalieratos (2003) kommer fram till att den orientalistiska diskursen främjas dels av den koloniala eller intellektuella överlägsenheten, men främst av religiös auktoritet över *Orienten*.

Hanna Borglid och Nadim El Hamalawy (2010) har gjort en kandidatuppsats där de genom en diskursanalys tittar på mediernas skildring av kriget i Afghanistan med syftet att se om det

finns ett orientalistiskt tänk i svenska nyhetsmediers rapportering. De vill alltså se om det finns en generaliserande och distanserade diskurs i svensk nyhetsrapportering, vad man kan kalla för ett *Vi och Dem* -tänk, eller *andrefiering*. Det här är intressant för vår studie då vi ämnar undersöka hur en *orientalistisk* diskurs kan konstrueras i Aftonbladet gällande rapportering kring Ryssland. Resultatet av studien pekar på att ett orientalistiskt tänk förekommer i rapporteringen av kriget i svenska nyhetsmedier, men att det inte dominerar rapporteringen.

Vår sammanställning av tidigare forskning visar att det finns mycket tidigare forskning som undersöker och analyserar hur svenska nyhetsmedier konstruerar och rapporterar kring olika händelser, hur deras diskurser förs och hur det kan påverka mottagaren. Vi kan dock inte hitta någon studie där media har analyserats för att se hur Ryssland skildras. Det finns en rysk studie som behandlar hur ryska medier konstruerar Ryssland som ett land och en federation internationellt, men den studien har ingenting med Sverige att göra. Vi tycker oss se en lucka att fylla när vi analyserar hur det lilla landet Sveriges media skildrar det stora landet i öst, för att se hur en diskurs kan föras där en eventuellt skev bild av Rysslands intentioner och uppträdande mot sina grannar konstrueras.

3. Teori

För vår studie har vi valt att använda oss av kritisk diskursanalys och Saids postkoloniala teori *orientalism* som vårt teoretiska ramverk. Kritisk diskursanalys som teori hjälper oss att peka på de diskursiva praktiker som förekommer i Aftonbladets rapportering, hur dessa är uppbyggda och hur de kan bidra till att identifiera och framställa händelser, individer och grupper. Parallellt vill vi också undersöka hur *orientalism* nästlar sig in i de teman och underliggande diskurser som går att utläsa från artiklarna.

3.1. Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys (CDA) som teori har framkommit genom att forskare som exempelvis Halliday (1978) intresserat sig för hur författare och journalister är tvungna att göra grammatiska och lexikala val och att dessa val, medvetna eller ej, formar hur verkligheten framställs. CDA gör att man kan analysera olika texter systematiskt för att mer precist kunna utläsa hur skribenter och sändare använder sig av språk och grammatiska val för att skapa mening, hur de vill få läsaren och mottagaren att tänka kring någonting eller rentav försöker manipulera människor samtidigt som de försöker dölja sina intentioner (Machin & Mayr, 2012).

CDA erbjuder en rad olika verktyg som kan användas för att analysera en text och således avslöja underliggande idéer, värderingar och åsikter hos författaren som inte alltid är självklara när man läser en text. Generellt sett är CDA kritisk mot rådande hegemoni och mot den allmänna sektorn (Hansen & Machin, 2013).

Diskurs är ett centralt begrepp när det kommer till CDA. De idéer och värderingar som ligger till grund för en text benämns som diskurser. Foucault (1972) beskriver diskurser som modeller av hur världen ser ut. Analysprocessen för CDA involverar ett aktivt sökande och undersökande av grammatiska och lexikala val, för att utläsa underliggande diskurser i en text. Fairclough & Wodak (1997) påpekar dock att en diskurs inte alltid speglar verkligheten men att relationer mellan människor eller mellan större grupper av människor får komma till uttryck i diskurserna och att diskursiva händelser formas av olika situationer, institutioner och sociala strukturer. Men diskurserna formar också världen, en textförfattares tolkning av världen formas såklart av världen denne ser, men världen formas också utefter dennes tolkning och diskursen den innebär.

3.2. Postkolonial teori, eurocentrism och orientalism

Postkolonialismens olika metoder och idéer kan ses som ett fält och tog sin början under 1980-talet. Syftet var att skapa en mer jämlik maktbalans mellan de forna kolonialistiska västländerna, Europa och Nordamerika, och östländerna, Afrika, Asien och Latinamerika (J.C. Young, 2003). Detta innebär med andra ord att den rådande orättvisa maktfördelning i världen som polariserats till öst och väst går att förklara utifrån ett historiskt perspektiv, alltså att det är en effekt av kolonialismen.

Edward Saids bok *Orientalism* anses vara en av de mest inflytelserika böckerna inom det postkoloniala fältet och hans definition av orientalism är det sätt som Väst förhåller sig till vad han benämner som *Orienten*. Said (1978) skriver att orienten är lättast identifierat i mellanöstern, men att orientens gränser är svåra att definiera geografiskt. Orienten och dess invånare är således en geografisk, social och kulturell motsats eller motpol till västvärlden och västerlänningar. *Orientalismen* sägs härstamma så långt tillbaka som från 1312, när det i Wien beslöts att inrätta ett antal professurer som fokuserade på en geografisk, kulturell, språklig och etnisk enhet som kallades *Orienten* (Said, 1978).

Said (1978) betonar att *Orienten* skapades för att den kunde skapas, Tariq Amin-Khan (2012) förklarar att *Orienten* är en eurocentrisk konstruktion. Orientalismen bestämmer ramarna för vad som sägs om *Orienten* och hur det sägs. Orientalismen innefattar idén om västerlänningen som överlägsen icke-västerlänningar, idén om Orienten som underlägsen västvärlden är utan kritiskt och skeptiskt tänkande. Med denna idé som utgångspunkt sägs historiska teorier och samhällsbeskrivningar utformat (Said, 1978).

Etnocentrism är tendensen eller benägenheten att se sin egen kultur som central i tolkningen av andra kulturer, utifrån den egna kulturens premisser och värdesystem. Detta kan innebära en överlägsen och nedvärderande attityd gentemot andra kulturer och det som uppfattas som annorlunda, men också uppfattningen om den egna kulturen som unik och central ur ett världsperspektiv (Davie, 1971). Den egna kulturen är normen och utifrån denna vet man vad som är rätt respektive fel. Det som är normalt i en kultur borde vara det överallt. Detta synsätt bidrar också till en världsbild där den egna kulturen och de egna normerna ses som de enda rätta och alla andra borde också dela dem (Frankenberg, 1993).

Eurocentrism är föreställningen om att västerländska samhällen är mer utvecklade än de andra och idén om att övriga länder borde genomgå samma utvecklingsprocess som de västerländska samhällena. *Eurocentrism* är också föreställningen att västerlänningar kan lära andra samhällen och kulturer hur man blir civiliserade och rationella. Duncombe (2011)

skriver att i flertalet västerländska produktioner skildras västerlänningar som *Vi* och således människor från andra kulturer som *De andra*. Eurocentrism kan därför komma att ses som drivkraften vid skapandet av föreställningar om *De andra* och således är *orientalism* en följd av västerländskt kulturell dominans och därmed också skapandet av *Orienten*.

Förhållandet mellan *Orienten* och västvärlden utgörs enligt Said (1978) av en ojämlig maktbalans och att *Väst* har haft monopol på den kunskap som producerats om *Orienten*. Denna kunskap bygger på en förutfattad mening om *Orienten* vari *orientalerna* inte själva har fått komma till tals. Said (1978) menar att öst och väst har konstruerats som varandras binära oppositioner och motpoler, alltså tolkas och förstås de i förhållande till varandra och därmed det som sägs utgöra dess motsats. Öst har enligt Said (1978) konstruerats och producerats som *Västs* "diskursiva andra", detta förhållningssätt har enligt Said (1978) förstärkt den politiska och ekonomiska dominans kolonialmakterna känt och känner gentemot *Orienten* och västvärldens självbild som överlägsen denne.

4. Syfte och frågeställningar

I det här avsnittet presenteras studiens problemformulering, syfte och frågeställningar.

4.1. Problemformulering

I Sverige skriver nyhetsmedier ofta och mycket om det potentiella hotet från Ryssland, detta kan innebära en problematik då svenskar får en allmänt negativ bild av Ryssland, som kanske inte är befogad. Nyhetsmedier fyller en samhällsrelig funktion dels genom att de informerar medborgare genom sin nyhetsrapportering, men också genom legitimering av innehållet i nyhetsrapporteringen. Nyhetsmedia har stort inflytande och ses ofta som ett fönster mot världen och en spegel som representerar verkligheten, därav är det intressant att se hur Aftonbladet konstruerar Ryssland i en tid när Ryssland nämns som ett potentiellt militärt hot för Sverige.

4.2. Syfte

Genom denna studie ämnar vi undersöka hur Ryssland framställs diskursivt i Aftonbladet i samband med den svenska återmilitariseringen av Gotland under 2016. Parallellt med detta vill vi även undersöka hur en orientalistisk diskurs kan skönjas i Aftonbladets rapportering.

4.3. Frågeställningar

- Hur konstrueras Ryssland diskursivt i Aftonbladet?
 - Hur används olika språkliga resurser i konstruktionen av Ryssland?
 - Inom vilka diskursiva teman framställs Ryssland ur ett orientalistiskt perspektiv?

5. Metod och material

I det här avsnittet presenteras studiens metod och tillvägagångssätt. Vi presenterar vårt urval och material, kritik mot CDA som metod och även en djupare förklaring till de begrepp vi använder och kommer använda oss av.

5.1. Kritisk diskursanalys som metod

Kritisk diskursanalys (CDA) härstammar från lingvistikforskningen (Hansen & Machin, 2013). Genom att analysera lingvistik och ordvalen, kan man med användning av CDA gå in på djupet för att se hur författare eller journalister använder sig av laddade begrepp eller grammatiska verktyg för att skapa mening, övertala människor och i vissa fall även manipulera (Hansen & Machin, 2013). Fairclough (1992) menar att diskurser påverkar hur vi uppfattar verkligheten och bidrar till hur vi förstår samhället, vilket är intressant för vår studie då vi ska undersöka hur Ryssland konstrueras i Aftonbladet i en tid när säkerheten kring Östersjön ibland ifrågasätts. Det är även intressant att göra en kritisk diskursanalys då den har en samhälls- och maktkritisk ingång (Boréus, 2015).

Vi ska använda oss av metoden CDA. Detta för att utläsa underliggande budskap i Aftonbladets artiklar. Genom att använda oss av CDA kan vi komma åt dolda ideologier som medvetet eller omedvetet förespråkar vissa maktrelationer. När CDA tillämpas bryts textens innehåll ner till olika språkliga resurser, som vi kommer återkomma till under *begrepp* (5.5). Dessa resurser, eller verktyg, kan senare analyseras utefter det sammanhang texterna figurerar inom. När vi skriver en text uppstår det hela tiden grammatiska val där vi måste välja vad som passar bäst för att driva vår diskurs framåt, eller för att nå vårt kommunikativa mål (Hansen & Machin, 2013). I vår studie hoppas vi kunna utläsa olika teman, språkliga val och diskurser som Aftonbladet driver framåt. Vi tänker att vi kommer kunna ge en struktur till hur Ryssland konstrueras diskursivt i tidningen och att studien kan bidra till teoretisering kring svensk nyhetsvärdering i ett pressat mediesamhälle, där den kommersiella klickbetesjournalistiken gör att journalisterna ständigt förväntas leverera de nyheterna som läsarna vill läsa, men kanske inte alltid det som är allra mest relevant. Nyheterna formuleras för att locka läsare och låta spännande, men frågan är om relevansen och sanningshalten då riskerar att bli lidande.

5.2. Teman

Hansen & Machin (2013) skriver att det huvudsakliga syftet för de flesta innehållsanalyser är att utläsa teman och utifrån dem kolla hur prominenta de är, och hur viktiga de är genom hela det analyserade urvalet. För att lättare kunna utläsa hur språkliga resurser används i en

text, och således för att lättare kunna tolka materialet delar vi in vårt resultat i olika teman. En text är ett semantiskt nätverk som visar hur olika teman hör ihop, genom att dela in vårt analysresultat i olika teman kan vi få en överblicksbild över hur Aftonbladets nyhetsrapportering konstruerar Ryssland diskursivt. Läsare tolkar texter olika och kognitiva kopplingar gör att vissa språkliga resurser kan få en betydelse utanför texten. Olika språkliga resurser kan ha olika betydelser och diskurser kan ha specifika språkliga resurser, genom att betrakta de språkliga resurserna utifrån ett förutbestämt perspektiv går det att urskilja olika möjliga tolkningar av en språklig resurs. Om sedan flera av dessa språkliga resurser går att koppla till en specifik diskurs utifrån ett semantiskt nätverk kan man placera dessa under ett gemensamt diskursivt tema. Teman skapar en helhet i texten som sedan kan analyseras utifrån de diskurser som lästs ut eller texten som helhet (Wodak & Krzyżanowski, 2008).

5.3. Material och urval

För att få fram vårt analysmaterial har vi genomfört sökningar i Aftonbladets söktjänst. Där har vi sökt med sökorden "Ryssland" och "Gotland", detta för att Gotland som geografisk plats har varit central i nyhetsrapporteringen där Rysslands och Sveriges militära upptrappning har lyfts fram. När dessa rader skrivs är vi inne i november månad och för vår analys vill vi inte gå tillbaka längre än september, för att studiens resultat ska kunna bidra till en djupare förståelse för hur svenska medier konstruerar Ryssland i vår absoluta samtid. Vårt empiriska material, som alltså är vårt analysmaterial består därmed av nyhetsartiklar som publicerats under september och oktober månad 2016. Vi har valt denna tidsram för att vi vill göra en aktuell studie där analysmaterialet har publicerats som tidigast i september 2016.

Allt som allt har vi analyserat nio artiklar. Vi har aktivt valt bort artiklar som kategoriserats som debattartiklar, krönikor eller kolumner, då syftet är att se hur Ryssland konstrueras i Aftonbladets nyhetsrapportering. Specifika mål med nyhetsförmedling är att svara på frågorna *vem, vad, var, när, hur* och *varför*, samt att händelserna ska återspeglas på ett så korrekt sätt som möjligt (Gripsrud, 2011). Således är det av största vikt att artiklarna är skrivna av journalister, kategoriserats som nyhetsartiklar och att de är tänkta att representera händelser i verkligheten snarare än att lyfta fram en skribents åsikter. Vi har också valt bort artiklar som inte i huvudsak handlar om Ryssland. Exempel på artiklar där Ryssland nämns men inte är det centrala ämnet är de med rubriker som "Det här hände medan du sov" och "Experterna: Så ser Sverige ut om 20 år" eller liknande. Artiklar som däremot kommer vara med är de där Ryssland som nation inte nämns vid namn, men där det framgår tydligt att det är Ryssland Aftonbladet skriver om. Ryssland kan då kallas för en 'främmande makt', 'fientliga styrkor' eller kort och gott 'de'. Det må vara en subjektiv tolkning att det är Ryssland

artiklarna då handlar om, men att döma av Aftonbladets officiella nyckelord eller taggar, där Ryssland ingår, är det uppenbarligen Ryssland som beskrivs i texterna.

Allt som skrivits i artiklarna är inte journalisternas egna ord, utan pratminus där de citerar olika *expertröster* rörande Rysslands aktiviteter. Även dessa citat analyseras i denna studie då Aftonbladet är de som väljer vilka personer de ska fråga och vilka personer de ska låta komma till tals. Det finns nämligen oskrivna regler inom journalistkåren som säger att de ska låta alla parter komma till tals (Allmänhetens Pressombudsman, u.å.).

5.4. Analysschema

Vår studies analyschema utgår ifrån CDA:s teoretiska ramverk. Inom CDA finns ett antal verktyg som kan användas för att avläsa hur författare och journalister använt sig av olika språkliga och diskursiva grepp, som specifika ordval eller värdeladdade ord, för att få fram dolda budskap och ideologier, antingen medvetna eller omedvetna (Machin & Meyr, 2012). Våra verktyg används på sätt och vis som ett par glasögon genom vilka vi läser texterna och ser hur Aftonbladet till exempel kan ha använt sig av *pronomen* för att antingen medvetet eller omedvetet skapa en distans till Ryssland. Dessa verktyg går att läsa mer om under *begrepp* (5.5). I vår analys kommer vi analysera Aftonbladets texter med hjälp av vår egen verktygslåda och undersöka hur Aftonbladets språkanvändning kan tolkas och vilken betydelse den kan ha i vidare bemärkelse. Här nedan redogör vi för vår koppling mellan teori och empiri. Använda begrepp förklaras mer ingående under nästkommande rubrik.

Texterna i vårt empiriska material analyseras utifrån CDA:s metodologiska begrepp *lexikala val*, *överlexikalisering*, *strukturella motsättningar*, *värdeladdade ord*, *modaler*, *kvantifiering* och *pronomen*. I praktiken innebär detta att vi studerar hur Aftonbladets journalister använder sig av skrivet språk och enskilda ordval. I vår analys läser vi igenom ett antal artiklar i Aftonbladet, undersöker hur de metodologiska begreppen förekommer och vad det kan ha för betydelse för textens vidare tolkning, sedan placerar vi det vi kommer fram till i ett översiktligt analyschema (Bilaga 1). Genom att undersöka vilken eller vilka diskurser som förs fram i Aftonbladets nyhetsrapportering kan vi se om eller hur till exempel en orientalistisk diskurs förs. Analysens resultat kommer utifrån de diskursiva kategorier som framgår att delas in olika teman.

5.5. Begrepp

Orientalen, eller Österlandet, är Västerlandets motsats. Enligt Said (1978) blir Västerlandet till genom skapande och benämning av denna. Den moderna *orientalismen* har framkommit ur postkoloniala studier och synsättet härstammar således långt tillbaka från då européerna

koloniserade stora delar av Afrika och Asien och gav frukt till bilden av att *Väst* var överlägsna “de andra”, *orientalerna*. Notera här att vi inte talar om *nyorientalism*. I vår studie, där vårt syfte är att se hur Aftonbladet konstruerar Ryssland, använder vi oss av begreppet *orientalism* när vi undersöker de svenska, västerländska mediernas eventuella polarisering mellan Ryssland och *Väst* och ser i fall orientalismen får komma till uttryck genom något som kan liknas vid så kallad *rysskräck*.

Lexikala val kan beskrivas som de hierarkiska språkliga medel en författare till en text medvetet eller omedvetet använder för att påverka mottagaren. Författaren kan exempelvis använda sig av *expertröster* för att driva en diskurs framåt i en text genom att denne uttalar sig om vad som är det bästa valet för mottagaren, eller vilken åsikt denne bör ha i frågan. Utifrån en djupare analys av en nyhetstext går det att identifiera de informella lexikala valen, vilket exempelvis kan innefatta det vardagliga språk författaren kan ha för att få mottagaren att lättare identifiera sig med vad författaren skriver. Skillnaden mellan formella och informella lexikala val är att de förra är av en striktare och mer entydig karaktär (Machin & Mayr, 2012). När författaren håller en informell och mer vardaglig ton gentemot läsaren skapas en högre igenkänningsfaktor och läsaren blir mer mottaglig för det författaren skriver, som att de kommer närmre varandra. Enligt Fairclough (1995) är detta för att författarens språkliga val och resurser konstruerar den relation som uppstår mellan mottagare och sändare. När en expertröst sedan får utrymme i texten är det lättare för mottagaren att ta emot det budskap och den diskurs som det formella lexikala valet innebär då relationen mellan författaren och läsaren är djupare förankrad (Fairclough, 1995). Vi analyserar de lexikala valen för att se vilken utgångspunkt journalisten och författaren har i sin text och i sin tur vilken diskurs som drivs framåt av den. Fowler (1991) menar att författaren av en text går att jämföra med en kartograf, en kartograf markerar gränser på en karta med en förutfattad bild av hur de politiska gränserna ser ut, även om dessa inte alltid överensstämmer med verkligheten. En textförfattare skapar en symbolisk karta över dennes förutfattade bild av verkligheten och de gränser som dras grundar sig i författarens syfte med texten, medvetet eller omedvetet, vilket också bekräftas av Strömbäck (2009) som menar att nyhetsrapportering bör ses som en *social rekonstruktion* av verkligheten snarare än en neutral återspeglning.

Överlexikalisering är ett begrepp som vi kommer att använda för att se när något beskrivs med överflödiga ord. *Överlexikalisering* kan vara ett uttryck för en underliggande ideologi som upprätthålls. Ett exempel på *överlexikalisering* kan vara att säga “manlig sjuksköterska”, “manlig” är överflödigt yrkestiteln och indikerar att en underliggande ideologi och de sociala konventioner som denne innefattar påstår att sjuksköterska är ett

kvinnligt yrke (Machin & Meyr, 2012). Teo (2000) skriver att *överlexikalisering* är när repetitiva kvasi-synonymer är invävda i en text, att ofta återkommande ord och uttryck också är en sorts *överlexikalisering* som driver underliggande diskurser eller ideologier framåt. I vår studie kollar vi hur överflödiga och återkommande ord används av textförfattare och journalister i benämning av Ryssland för att kunna utläsa hur en underliggande ideologi och diskurs kan synas när Ryssland konstrueras i svenska nyhetsmedier.

Utelämning innebär att författare medvetet eller omedvetet kan utelämna viss fakta. I alla texter vi läser kan vi ställa frågan vilka lexikala ordval som saknas, som av sammanhanget att döma, hade kunnat förväntas vara inkluderade i texten (Machin & Mayr, 2012). Detta är intressant för vår studie, då till exempel Ryssland ofta nämns i svensk media som en motpol till Nato. Därför kan det tyckas vara relevant att Natos strategier och viktiga geografiska platser, inkluderas på samma sätt som Rysslands dito.

Halliday (1978, 1985) förklarar i sin teori om social semiotik att ord betyder saker i större sammanhang och inte enbart för sig själva. *Strukturella motsättningar* kan enligt Hansen & Meyr (2012) bidra till ytterligare polarisering i texter, exempelvis är ond och god strukturella motsättningar, det vill säga att om något benämns som något värdeladdat som 'Det goda', antar läsaren och mottagaren av texten att motsatsen till det som benämns som 'Det goda', är 'Det onda'. Det är vanligt förekommande att enbart ena sidan av motsättningen skrivs ut i en text och att dennes motpol således är underförstådd (Hansen & Meyr, 2012). I vår analys tittar vi hur journalister i Aftonbladet konstruerar Ryssland och verktyget *strukturella motsättningar* är lämpligt för att se om Ryssland eller Sverige, *Väst* eller *Orienten*, benämns som till exempel 'Det onda' eller 'Det goda' och om motsatsen då blir underförstådd i diskursen.

Kvantifiering, fritt översatt från engelskans *aggregated*, innebär att aktörerna i en text kvantifieras och skrivs om som statistiska siffror (Hansen & Machin, 2013). Van Dijk (1991) visar att den här användningen av statistik kan ge intrycket av forskning och forskningsreliabilitet, betyder 'flera tusen' 3000 eller 10 000 och hur många är 'några få'?

Modaler, fritt översatt från engelskans *modals*, innefattar både modala hjälpverb och adjektiv och dessa kan avslöja hur hängiven en journalist eller citerad person är i ett ämne, men också hur personen i fråga uppskattar sin egen expertis (Hansen & Machin, 2013). Hansen och Machin (2013) menar att en mening kan tolkas på olika sätt beroende på om den som talar till exempel säger att någon 'ska' göra en sak, eller om något 'kan' göras. Det är också ett auktoritärt drag att säga att något 'måste' göras, i stället för att det 'borde' eller

'helst bör' göras, alltså ett auktoritärt drag som kan användas för att visa att man har en maktposition. I vår analys kollar vi på hur *modaler* kan driva en diskurs framåt genom att titta på vilka citat som skrivs med i nyhetsrapporteringen, eller om journalisten själv använder sig av *modaler* och medvetet eller omedvetet påverkar hur texten tolkas av mottagaren.

Pronomen används av journalister och författare för att skapa ett slags gemenskap, ett kollektiv (Hansen & Machin, 2013). Genom att skriva 'vi' kan författaren framställa sina egna idéer som läsarens idéer och på så sätt verka mer övertygande. Begreppet 'vi' är vagt och kan innefatta många olika grupper. Det kan till exempel vara ett lands invånare, ett politiskt parti, eller andra grupperingar. Hansen och Machin (2013) använder ett exempel med den brittiska inhemska kulturen, där vissa grupper anser att stora flyktingströmmar håller på att förstöra den. Genom användandet av ordet 'vi' vill dessa grupper skapa en bild av att de talar för det brittiska folket när de talar om ämnet. Det går även att dra paralleller till politiska grupperingar i Sverige som på ett liknande sätt lyfter fram idéer om ett 'vi' och 'dem'. Det går att likna vid *andrefiering* som enligt Ylva Brune (2004) beskriver som när de som klassificeras som "Andra" inte benämns som individer utan som representanter för en så kallad ras. Detta är intressant för vår studie då vi vill se hur *orientalism* och *andrafiering* får komma till uttryck i Aftonbladets rapportering om nationen Ryssland.

5.6. Metodkritik

Machin & Mayr (2012) skriver att CDA kritiserats för att metodanvändningen kan användas på så sätt att användaren tolkar texterna utifrån sina egna subjektiva åsikter och sin egen etnocentriska världsbild. Istället bör analysen grundas i teorin och för att den här studien inte ska kritiserats för att ha utgått ifrån våra egna tolkningar har vi valt att basera den på en teoretisk grund med begrepp som analyserar vårt empiriska material så att tolkning blir så entydig som möjligt, men också för att kunna analysera flera texter utifrån samma teoretiska ramverk och således få en mindre subjektiv tolkning. Machin & Mayr (2012) skriver också att CDA som metod har fått kritik för att vara smal och för djupgående men också alltför ambitiös i sin ständiga jakt på förändring. Vi har förståelse för den kritik som riktas mot att CDA är för ambitiös i sin jakt på förändring men fasthåller vid vår åsikt att problem måste belysas för att kunna lösas, för att se en lösning måste man också se problemet.

Widdowson (1998) fastställer att utövare av CDA själva är överens om att en inblick i produktionsprocessen av texterna är nödvändigt för att få en entydig tolkning av underliggande diskurs. Med detta i åtanke har vi analyserat flertalet texter från samma utgivare för att mer grundligt kunna utläsa en underliggande diskurs hos redaktören och

utgivaren snarare än hos journalisten och författaren. Philo (2007) framför också kritik mot CDA som metod på ett liknande sätt, där han pekar på olika faktorer som kan påverka en underliggande diskurs i en text redan vid produktionsstadiet. Han ställer sig också kritiskt till om en entydig tolkning är lämplig när olika läsare och mottagare tolkar en text olika, vare sig de gör en CDA eller bara läser en text. Undersökningar visar att medborgare har tappat förtroende för journalister och nyhetsmedier men betyder det att läsarna och mottagarna av nyhetstexter själva har tolkat in och identifierat underliggande diskurser som framgår av kritiska diskursanalyser? Och i så fall, varför är en CDA intressant?

En vanlig kritik riktad mot CDA, som Machin & Mayr (2012) skriver att de flesta utövare faktiskt tycker om, är att utövaren inte alltid är intresserad av att objektivt undersöka. Utövaren av en CDA drivs av sin subjektiva politiska agenda att identifiera och eliminera ojämlikheter som de ser i ett större samhällsperspektiv. Machin & Mayr (2012) säger att varje CDA har som mål att nå en större social förändring, en enskild studie kan dock inte uppnå en förändring på samhällsnivå men den kan upplysa och underrätta om problematiken denne ser. Flera studier som får liknande resultat och med liknande mål kan dock bidra till en social förändring på samhällsnivå. Fairclough (2003) hävdar dock att CDA är ett utmärkt val av metod och forskningsområde, som han själv uttrycker det *“a critical questioning of social life in moral and political terms, in terms of social justice and power”*. Fairclough (2003) menar också att ingen forskning kan vara helt objektiv i grund och botten utan att forskare alltid influeras av sin socio-politiska ingångspunkt, skillnaden är att CDA är den enda som inte påstår sig vara helt objektiv eller utgår från det.

5.7. Metodreflektion

Det här är en kvalitativ studie och dess främsta syfte är att kritiskt analysera hur Ryssland framställs diskursivt i Aftonbladet, i samband med den svenska återmilitariseringen av Gotland. I våra roller som analytiker har vi ställt oss kritiska till hur Aftonbladet konstruerar Ryssland, men vi vill poängtera att vårt syfte inte har varit att ta ställning i den rådande hegemonin i världen. Det vi anser är att världens stormakter borde konstrueras på ett objektivt sätt i svenska nyhetsmedier.

Något som har spelat in i vårt val av CDA är att den som metod är öppet kritisk. Fairclough (2003) skriver att det är svårt för all forskning att genomföras objektivt och att forskare alltid påverkas av sina egna livserfarenheter och sin socio-politiska approach, men för CDA är det snarare en fördel än ett problem. Till skillnad från övrig forskning säger sig nämligen inte CDA vara objektiv, utan det är rimligt att ha en kritisk utgångspunkt. Vi har en etnocentrisk uppfattning av världen, där vi har vuxit upp i ett samhälle där vi känner att vår kultur är och

bör vara den centrala och där vi omedvetet och utan att egentligen vilja det, ser på andra kulturer som främmande. Vår kritiska förhållningspunkt finns i just vår etnocentriska världsuppfattning och hur vi rent subjektivt vill försöka gå utanför dess ramar.

5.7.1. Reflektion över insamlingsmetod

Vårt analysmaterial inhämtades från Aftonbladets hemsida och för att få tillgång till samtliga artiklar som publicerats var vi tvungna att ha ett Aftonbladet *PLUS*-konto. Ett problem med att ta del av *PLUS*-märkta artiklar skulle kunna vara att alla inte kan se dem och att de således inte är lika relevanta när studien ligger till grund för vad som skulle kunna gå vidare i en studie där mediers påverkan på sina mottagare analyseras. Vi väljer dock att se det som att Aftonbladet med sina *PLUS*-artiklar går in ännu hårdare för att locka läsare och skapa större nyfikenhet, och att artiklarna kanske rentav är ännu mer intressanta att analysera på grund av detta. Många av *PLUS*-artiklarna publiceras också i den tryckta versionen som går att köpa och därav når de ändå ut till många tidningsläsare.

5.7.2. Reflektion av analysmetod

När vi påbörjade vår analys läste vi igenom artiklarna vi valt för att få en överblick av hur Aftonbladet använde sig av språket och vilka analytiska verktyg vi skulle kunna använda oss av för att tolka texterna. Vi skrev in de analytiska verktyg vi kände var relevanta i ett analyschema för att sedan läsa artiklarna noggrannare och gå in djupare på hur språkanvändningen skedde och vad det kunde innebära för textens betydelse. Vi insåg ganska snabbt att vissa av de språkliga grepp vi först tyckt oss se, egentligen inte var så vanliga och att andra förekom i betydligt större utsträckning än vi först trott. Således fick vi ändra de analytiska verktygen löpande i vårt analyschema, vi tog bort några begrepp och la till andra, tills vi kände att vi kunde förmedla en rättvisande bild av Aftonbladets diskurser. Till exempel hade vi till en början tänkt oss att använda verktyget *värdeladdade ord*, men vi insåg att just det verktyget inte resulterade i någon intressant kunskap i våra analysenheter och valde därför att ta bort det från analyschemat. I stället insåg vi efter att ha läst artiklarna att analytiska verktyg som *kvantifiering* och *pronomen* kunde ge oss mer i vår undersökning och la därför till dessa. När vi ändrat vårt analyschema fungerade analysen bra och språkanvändningen var lätt att kartlägga.

Vi kunde sedan dela in de språkliga resurser vi analyserat och dess betydelse för texten i olika diskursiva teman. Totalt kunde vi utläsa fyra stora teman som genomsyrade Aftonbladets nyhetsrapportering och dessa kommer presenteras under *Analysresultat* (6). För varje presenterat tema fanns dessutom många fler exempel, men för att undvika ett överflöd valde vi att inte inkludera vissa exempel som enbart bekräftade vad tidigare exempel redan visat.

6. Analysresultat

Med hjälp av studiens metodologiska verktyg har vi kunnat utläsa fyra olika teman som genomsyrar Aftonbladets konstruktion av Ryssland. Dessa fyra teman är Ryssland som militärt överlägsna, Ryssland som provokativa, Ryssland som oberäkneliga och sist men inte minst Ryssland som ett hot mot västvärlden. I följande avsnitt kommer vi presentera vårt analysresultat utifrån dessa fyra teman.

6.1. Teman

I artiklarna vi valt ut från Aftonbladet går det att se fyra återkommande teman. Först och främst konstrueras Ryssland som militärt överlägsna i förhållande till sina så kallade fiender. De framställs som provokativa med viljan att provocera fram ett krig, hela tiden hotades med nya militära drag. De framställs som luriga och oberäkneliga i det att de misstänks planera överraskande anfall maskerade som övningar. Sammanfattningsvis kan det sägas att Ryssland framställs som en motpol och, i många fall, fiende till västvärlden där vårt eget land, Sverige, ingår.

6.1.1. Ryssland som militärt överlägsna

I många av de nio artiklar vi har analyserat har vi funnit att de förmedlar en bild av att Rysslands militär är överlägsen västvärldens, detta trots att det vid flertalet tillfällen skrivs att Nato, tillsammans med USA, har en många gånger större försvarsbudget. Användningen av språket och *lexikala val* konstruerar ändå en bild av att Ryssland är totalt överlägsna, detta framför allt i Östersjöns närområde.

När man läser Aftonbladets artiklar förekommer en viss *kvantifiering* av Rysslands och västvärldens respektive trupper. Främst förekommer *kvantifieringen* i citat, men också i den, av journalisten, skrivna texten. Ett exempel är när det berättas att Gotland under de senaste åren har varit i princip oförsvard. Det beskrivs så här:

En hemvärnsbataljon, några hundra män och kvinnor, och 14 stridsvagnar i ett förråd. Det har varit allt.

(Aftonbladet, 160912)

Just valet att skriva *några hundra* kan påverka textens betydelse och låta förminskande. Hade journalisten i stället skrivit *hundratals* eller *flera hundra*, hade det kunnat tolkas på ett helt motsatt sätt, då de två senare alternativen snarare skulle ha en förstörande effekt på texten. Genom användningen av begreppet *några hundra* bidrar journalisten till att

konstruera en bild av Gotland och Sverige som försvarsmässigt underlägset. Då det också tydliggörs i artikeln att det är Ryssland Gotland ska försvaras från, blir det en *strukturell motsättning* att Ryssland å sin sida är militärt överlägset.

Ett annat exempel på *kvantifiering* visar sig när Aftonbladet i en senare publicerad artikel fortsätter beskriva Sveriges försvar som undermåligt, i synnerhet på Gotland. Samtidigt som det i många av artiklarna berättas att Ryssland har övat och förberett sig i 5-8 år, berättas det att:

I över ett decennium stod Gotland utan permanent militär närvaro.
(Aftonbladet, 160916)

I exemplet ovan har Aftonbladet berättat att Gotland stått utan permanent militär närvaro i över tio år. De hade kunnat skriva *över tio år*, men har valt att formulera sig som i exemplet. Ordet *decennium* kan ge en känsla av en mycket lång tid, precis som liknande ord som *millennium* och *sekel*. Ordet får på så vis Gotlands tid utan permanent militär närvaro att låta överdrivet lång och förstärker bilden av att Sverige inte skulle ha en rimlig chans mot Ryssland, som aktivt förberett sig under nästan hela denna långa tid, om en eventuell konflikt skulle uppstå. I en artikel publicerad ännu lite senare under vår utvalda tvåmånadersperiod, framgår det av före detta generalmajor, Karlis Neretnieks, att de svenska soldaterna inte är samövade och att många av dem är gamla värnpliktiga som utbildades för 8-10 år sedan. Det förstärker bilden av att Gotlands tid utan permanent militär närvaro påverkar hela försvarets mobiliseringsförmåga och den *strukturella motsättningen* är att Ryssland har rustat upp, medan det svenska försvaret har monterats ner.

Nedan följer ett exempel på samma tema. I en artikel som handlar om hur överbefälhavarens stridsgrupp ska kunna försvara Gotland, berättas det om att försvarets lokaler kring ett skjutfält på Gotland ska rustas upp.

Nu ska de nedgångna lokalerna kring det gamla skjutfältet rustas upp.
(Aftonbladet, 160915)

När Aftonbladet skriver den här meningen *överlexikaliserar* de. De beskriver lokalerna och skjutfältet som *nedgångna* respektive *gammalt*. Det är möjligtvis helt sant att lokalerna är just det och att skjutfältet är gammalt, men då meningen avslutas med att området ska rustas

upp blir dessa adjektiv överflödiga. I stället konstruerar Aftonbladet en bild av att lokalerna är *väldigt nedgångna* och flygfältet *för gammalt*. Framför allt i ett sammanhang där det beskrivs som att Ryssland har rustat upp kontinuerligt under 5-8 års tid.

De flesta västeuropeiska länder är i samma sorgliga skick som Sverige.

(Aftonbladet, 161028)

Även i exemplet här ovan förekommer *överlexikalisering* när Robert Dalsjö, säkerhetsanalytiker vid Totalförsvarets forskningsinstitut, beskriver de flesta västeuropeiska länders försvar som *sorgliga*. Han hade kunnat säga att de är i samma skick som Sverige, men när han lägger till *sorgliga* i den meningen bidrar han till att konstruera en bild av Rysslands fiender, alltså västeuropa och Sverige, som väldigt svaga.

Ryssland placerade nyligen det kraftfulla robotsystemet Iskander i Kaliningrad vid Östersjökusten.

(Aftonbladet, 161016)

I kontrast till det som skrivs om de västeuropeiska ländernas nedgångna och slitna militär, höjer man upp Ryssland med hjälp av *överlexikalisering*. Rysslands militära kapacitet *överlexikaliseras* med hjälp av ord som *kraftfulla* eller *moderna*. Detta i sin tur förstärker temat att Ryssland konstrueras som överlägsna Väst.

Nedan beskrivs hur Finland kan mobilisera upp till 285 000 man i krigstid, men att de stora numerären endast innehar gammal och omodern utrustning. I samma artikel skrivs det också att Ryssland med kort varsel kan få 150 000 man på fötter.

Finland kan i krigstid mobilisera upp till 285 000 man. Men till de stora numerären finns bara gammal och omodern utrustning.

(Aftonbladet, 161028)

Med kort varsel kan Ryssland få 150 000 man på fötter, och snabbt ta över stora delar av Baltikum.

(Aftonbladet, 161028)

I det första av de två exemplen ovan blir det tydligt genom *överlexikalisering* att Finland i bästa fall kan mobilisera *upp till* 285 000 man. Detta gäller dessutom i *krigstid*, när man absolut är tvungna. Det kan sättas i kontrast till att Ryssland med *kort varsel* kan få 150 000 man på fötter och *snabbt* ta över stora delar av Baltikum. I det senare exemplet skrivs inte i *krigstid* och då kan meningen snarare tolkas som att Ryssland kan mobilisera 150 000 man utan någon vidare ansträngning. Finland som är ett västerländskt land beskrivs som otillräckligt, medan Ryssland beskrivs som ett stort land med många soldater, som dessutom kan mobiliseras *snabbt*. Finlands utrustning beskrivs som *gammal* och *omodern*, vilket är *lexikala val* som ger en bild av något som är uråldrigt och dåligt skött. Det sätts sedan i kontrast med Ryssland som en *strukturell motsättning* och bidrar i sin tur till att Ryssland konstrueras som militärt överlägset länderna i *Väst*.

För den som inte är helt bekant med militära begrepp finns det många exempel som inte bringar någon vidare klarhet gällande kvantitet. Dessutom kan antalet soldater som ingår i en *bataljon*, ett *kompani* eller ett *förband* variera väldigt mycket, till exempel kan en *bataljon* bestå av allt från 400 till 1200 man. Så inte ens om man är familjär med begreppen är det säkert att det ger en klar bild av läget. I exemplet nedan berättar Robert Dalsjö, säkerhetsanalytiker vid Totalförsvarets forskningsinstitut, om att det kommer finnas problem för Sveriges försvar att mobilisera sig. Han går in på att det bara är de *förband* som har en stark stomme heltidssoldater som kommer kunna mobiliseras snabbt.

Det betyder tre bataljoner, som man med lite önsketänkande kan kalla för en brigad, säger Robert Dalsjö.

(Aftonbladet, 161028)

I exemplet ovan förekommer två olika begrepp som kan tolkas olika, *bataljon* och *brigad*. Läsaren vet inte säkert hur många soldater Robert Dalsjö pratar om eller hur väl Sverige kan stå upp mot Ryssland. Ett intressant *lexikalt val* är också användningen av ordet *önsketänkande*, som har en förminskande effekt. Dalsjö skulle kunna mena att man med snabbt mobiliserade förband kan uppnå en brigad, men när han säger *önsketänkande* blir betydelsen snarare att Sverige *inte ens* kan ställa upp med en *brigad*. Det konstruerar också en bild av att det svenska försvaret, genom *önsketänkande*, skulle kunna ha en övertro på sig själva. Det finns också här en *strukturell motsättning* då Fredrik Westerlund, som forskar om den ryska militärens operativa styrka, uppskattar att Ryssland har upp mot 25 bataljoner.

Ett *lexikalt val* Aftonbladet gör är ringa upp experter och låta dem berätta sin version av läget runt Östersjön, på Gotland eller mellan Nato och Ryssland. En vanligt förekommande *expertröst* som får komma till tals är försvarsdebattören och den före detta brigadchefen på Gotland (1992-1995), Karlis Neretnieks. Han kontaktas främst när Aftonbladet vill få bekräftat hur dåligt ställt det är med det svenska försvaret på Gotland och är ofta väldigt kritisk till den dåliga svenska närvaron när Ryssland, enligt honom, planerar ett angrepp mot ön. I exemplet nedan är det tydligt att Ryssland pekas ut som en överlägsen fiende som inte kommer ha några som helst problem att invadera Gotland.

Rysslands handlingsfrihet att genomföra luftlandsättningar är stor och det finns många möjligheter. Och det är det som krånglar till det när styrkan är liten och det inte finns något permanent luftvärn eller artilleriunderstöd som kan skydda förbandet om man vill förflytta sig över ön.

(Aftonbladet, 160915)

Beskrivningen av det svenska försvaret på ön innehåller dessutom ord som *liten* och *krånglar*. Det nämns också att det inte finns något *permanent* luftvärn eller artilleriunderstöd som kan *skydda* förbandet. Det är flera ord som tillsammans får en negativ laddning och konstruerar Sverige som underlägset Ryssland, eller Ryssland som överlägset Sverige. I citatet går även att finna *modaler*. När Karlis Neretnieks beskriver Rysslands handlingsfrihet berättar han att den *är* stor och att det *finns* många möjligheter för dem. Han tycks ha en väldigt självsäker ton och berättar med stor säkerhet hur läget är. Som expert i frågan kan han då få många läsare övertygade om sin kunskap och således bidra till att konstruera Ryssland som militärt överlägset. Det är ytterst sällan som Aftonbladet låter *expertröster* med en annan uppfattning komma till tals.

24 pjäser är så lite att det är på gränsen till det rent löjliga. Finland, lite beroende på hur man räknar, har 500 artilleripjäser. Finland! Men om jag personligen skulle göra en avvägning: Har vi 24 pjäser, då skulle jag ta fyra och ställa dem på Gotland. Där gör de störst nytta, säger Karlis Neretnieks.

(Aftonbladet, 160912)

Även i exemplet ovan går det att finna flertalet *modaler* där Karlis Neretnieks berättar övertygande om hur det svenska försvaret just nu är under all kritik. Intressanta sådana är när han berättar att 24 artilleripjäser *är* så lite att det nästan är löjligt, men också när han på ett förtroendeingivande sätt berättar att Sverige borde ställa flera av sina pjäser på Gotland, för där *gör* de störst nytta. I det senare exemplet indikerar han att det primära hotet mot

Sverige kommer från öst. Ett *lexikalt val* är också sättet han nämner Finland på. Efter att ha nämnt att Finland har ca 500 artilleripjäser, upprepar han 'Finland!' på ett förlöjligande sätt. På det viset indikerar han att det är löjligt att Sverige har färre pjäser än Finland, men också att det är löjligt hur pass underlägsna Sverige är Ryssland.

Ett annat *lexikalt val* som Aftonbladet använder sig av är den rubrik som de publicerade den 28 oktober som verkar något entydig. Den här rubriken kan också tolkas som ett uttryck för *orientalism* då den sätter Ryssland i motsats till västvärlden då man jämför respektive sidors militära resurser med varandra. Det är underförstått att Rysslands armé är överlägsen Sveriges och Natos arméer trots att man i rubriken varken skriver ut Sverige eller Nato. För en läsare som strömläser i Aftonbladet och enbart läser rubriken är det dock inte självklart att Rysslands armé sätts i motsats till *Västs* olika arméer men det framgår tydligt i artikeln att så är fallet.

Så överlägsen är Rysslands armé
(Aftonbladet, 161028)

I rubriken är det intressant hur man nämner Ryssland vid namn och klart och tydligt visar att de är överlägsna. För att vara överlägsna måste de jämföras med några och det är klart och tydligt att det är västvärlden. Ordvalet *överlägsen* är intressant, då det dels bekräftar vårt tema, men också på det sätt som Aftonbladet skriver det. De skriver inte bara att Rysslands armé *är överlägsen*, utan de skriver: *så överlägsen är Rysslands armé*. Det indikerar att de har klara exempel på hur Rysslands armé är militärt överlägsen och de säger också till läsaren att de kan bevisa det. Även den underrubrik som följer till artikeln säger samma sak:

Så stort övertag har Ryssland vid Östersjön
(Aftonbladet, 161028)

Aftonbladet lämnar genom dessa rubriker ämnet att Ryssland är överlägsna, och nischer istället in sig på *hur* överlägsna de är. Det bidrar definitivt till konstruktion av Ryssland som militärt överlägsna.

6.1.2. Ryssland som provokativa

Det andra temat vi har kunnat utläsa i Aftonbladets artiklar är att Ryssland konstrueras som provokativa. Det förekommer många exempel där Ryssland framställs som att de enbart rör sig för att få en reaktion från västvärlden.

I rubriken citerad nedan framgår det av Sveriges överbefälhavare att den svenska försvarsmakten har omgrupperat de svenska flygstridskrafterna på grund av ett ryskt robotdrag.

ÖB: Försvaret omgrupperar flygstridskrafter efter ryskt robotdrag
(Aftonbladet, 161016)

I rubriken blir det tydligt genom ett antal *lexikala val* att Ryssland konstrueras som de provokativa, då Sveriges omgruppering sker *efter* att Ryssland har genomfört vad Aftonbladet kallar för ett *robotdrag*. Just ordet *robotdrag* är ett försök till att bekräfta en bild av ett Ryssland som rör sig för att påverka västvärlden. Det förekommer även en viss form av *utelämning*, då det inte framgår om Ryssland har genomfört sitt *drag* som ett svar på något, som till exempel Nato eller EU har gjort, utan Ryssland konstrueras som den provokativa och den svenska försvarsmakten *svarar* endast på Rysslands agerande.

Överbefälhavare för den svenska försvarsmakten, Michael Bydén, är ett återkommande namn som expertröst i Aftonbladets artiklar och uttrycker ofta att Sveriges militära omgrupperingar enbart är en följd av Rysslands provokativa militära agerande.

ÖB Micael Bydén uppger att det inte finns något direkt anfallshot mot Sverige men sticker inte under stol med att det är det "ryska agerandet" som tvingat fram beslutet.

– Ryssland har visat att man är beredd att använda sina militära maktmedel för att nå sina mål, säger han på en presskonferens på gotländska Tofta skjutfält på torsdagen.

(Aftonbladet, 160915)

I SVT:s "Agenda" på söndagskvällen klargjorde ÖB Micael Bydén att det ryska draget har en direkt påverkan på försvarsplaneringen.

(Aftonbladet, 161016)

– Det är klart att det betyder något. Men Ryssland har inte gjort någon hemlighet av det. Placeringen i Kaliningrad är ett förväntat steg, om det är permanent eller inte får vi se. Men det är klart att vi beaktar det i vår planering.

(Aftonbladet, 161016)

I de här uttalandena förekommer det också en del *lexikala val* som påverkar hur Ryssland framställs. Det förekommer begrepp som *det ryska agerandet* och att det är det som har *tvungat* fram ett svenskt beslut att återmilitarisera Gotland. Det *utelämnas* vad *det ryska agerandet* innebär, men det låter som att de håller på att genomföra en slug plan. Att det dessutom skrivs att det har *tvungat* Sverige att göra förändringar i försvaret, förstärker också bilden av att Ryssland provocerar länderna runt sig och att de försöker starta en konflikt. I det andra exemplet ovan förekommer en *överlexikalisering* i *direkt*. Aftonbladet har redan klargjort att *det ryska agerandet* har en påverkan på det svenska försvaret, men här framkommer det att Ryssland har en *direkt* påverkan på det svenska försvaret. Något som ytterligare förstärker bilden av Ryssland som provokativt - och framgångsrikt på den punkten. Överbefälhavaren går även in på att Ryssland *har visat* att de är beredda att använda sina *militära maktmedel* för att nå sina *mål*. Här *utelämnas* det vilka dessa mål är, som överbefälhavaren själv verkar ha insyn i. De *lexikala valen* som *mål* och *militära maktmedel* påverkar också bilden av Ryssland och kan till exempel förstärka bilden av att Ryssland är ute efter något som inte är deras och att de inte räds att ta till våld och hot för att nå *målet*. Att Ryssland *är* beredd att ta till sina militära maktmedel är en modal som gör att Bydéns uttalande låter självsäkert, korrekt och övertygande.

I Micael Bydéns tredje uttalande här ovan förekommer det också *lexikala val* och *överlexikalisering* som bidrar till att konstruera Ryssland som provokativt. Bydén inleder citatet med att säga att det är *klart att det betyder något*. *Klart* är i detta fallet en *överlexikalisering* som helt och hållet finns i meningen för att förstärka den och dess budskap - att Ryssland inte hade flyttat sig innanför sina egna geografiska gränser utan att det betyder något. Resten av meningen syftar till samma sak. Att det *betyder* något är ett *lexikalt val* som indikerar att Ryssland måste ha en tanke bakom sitt agerande, en tanke som påverkar västvärlden. Att det *är* klart att det *betyder* något är i sin tur *modaler* som bidrar till att förstärka meningens trovärdighet, då det inte verkar råda något tvivel om att det är så. Det framgår även att Ryssland *inte har gjort någon hemlighet* av det och att det är ett *förväntat steg*. Dessa *lexikala val* bidrar också till att förstärka bilden av Ryssland som provokativt, då de indikerar att Ryssland hela tiden har i åtanke att västvärlden ska följa det de gör och därmed visar upp sin starka militär för att på så vis provocera och näst intill försöka sprida skräck.

I samma artikel som de tre tidigare exemplen finner vi en kort beskrivning av hur Ryssland fraktade Iskander-robotar med fraktfartyg till Kaliningrad.

Det var tidigare i veckan som Ryssland - öppet inför omvärlden - fraktade Iskander-robotarna med fraktfartyg till Kaliningrad.

(Aftonbladet, 161016)

Den ryska frakten av Iskander-robotarna tas upp som en avgörande orsak till att det svenska försvaret väljer att omgruppera sina flygstridskrafter. Det berättas att Ryssland har fraktat robotarna till Kaliningrad, men det *lexikala valet*, att ens nämna att det hela skedde *öppet inför omvärlden* gör att Aftonbladet verkar ifrågasätta Rysslands öppenhet och vinkla det mot att Ryssland vill visa upp sina robotar, för att provocera. Det hela omsluts dessutom av tankstreck som ytterligare förtydligar det uppseendeväckande med att Ryssland helt öppet fraktar sina robotar. Det *utelämnas* totalt att Ryssland kan ha gjort det öppet inför omvärlden på grund av att en robotförflyttning i smyg hade kunnat tolkas som suspekt för västvärlden då läget redan är spänt. Aftonbladet betonar också att frakten har skett med *fraktfartyg*. Hur robotarna har fraktats är irrelevant, men Aftonbladet kan ha valt att ha med det för att poängtera att Ryssland rör sig i Östersjöregionen, då även det är ett återkommande tema i tidningens artiklar.

I en artikel som går under rubriken 'Hök och duva är oense om Putins hot' får två personer med något olika uppfattningar komma till tals, vilket är ovanligt i artiklarna vi har analyserat. Peter Mattsson undervisar i krigsvetenskap vid Försvarshögskolan i Stockholm och Elena Namli är professor i Rysslandsstudier på Uppsala Universitet. Den förre refereras till som höken, den som tror på krig mellan Sverige och Ryssland, medan den senare refereras till som duvan, en fredsduva som vill tona ner den rysskräck som råder i vissa delar av Sverige.

De som säger att det är helt uteslutet tar i för mycket. Ryssland hade inte behövt ha den militära styrkan, inte disponera styrkorna på ett sådant sätt och inte ge dem sådana offensiva förmågor om man inte hade tänkt använda dem, säger han.

(Aftonbladet, 161027)

Hon förnekar inte att Ryssland bygger upp sin militära förmåga längs gränsen mot Östeuropa.

(Aftonbladet, 161027)

I det första exemplet är det Peter Mattsson som får komma till tals. Han menar att de som säger att en militär konflikt mellan Sverige och Ryssland är helt utesluten, tar i för mycket.

Vidare säger han att Ryssland *inte hade behövt* ha den militära styrkan, *inte disponera styrkorna* på ett sådant sätt och inte ge dem sådana *offensiva förmågor*. När han säger att Ryssland *inte hade behövt* ha den militära styrkan använder han sig av ett intressant *lexikalt val*. Orden *inte behövt* indikerar att den *strukturella motsättningen*, i Rysslands fall de västerländska länderna, inte har den nivån på sina militära styrkor och att Ryssland bör hålla sig på samma nivå som sina motståndare. När Ryssland visar sig ha en stark militär styrka, vänder Mattsson det till att Ryssland har mer än de behöver och bidrar till att konstruera en bild av Ryssland som provokativa.

I det andra exemplet är det fredsduvan, Elena Namli, som får komma till tals. Hon förespråkar en saklig debatt kring rysskräcken och menar att det är irrationellt att vara rädd för att Rysslands upprustning skulle ha något med Sverige eller andra EU-länder att göra. I exempelmeningen står det att Namli *inte förnekar* att Ryssland bygger upp sin militära förmåga längs gränsen mot Östeuropa. Det är ett intressant *lexikalt val*, då man kan undra varför hon skulle *förneka* det. Det är fakta att Ryssland placerar militära resurser längs gränsen mot Östeuropa. Att Aftonbladet använder ordet *förneka* tyder på att de ställt frågan till Elena Namli, om hon *förnekar* Rysslands upprustning. Då Namli har en annan uppfattning än de andra *expertrösterna* Aftonbladet har pratat med, framställs hon som att hon inte kan se hur Ryssland betar sig. Då det verkar vara viktigt för Aftonbladet att få det bekräftat att Ryssland ökar sin beredskap, även från en fredsduva, skapar det en bild av att Aftonbladet själva vill konstruera Ryssland som provokativa.

I de två nedanstående exemplen finner vi ett citat av den tidigare nämnde Peter Mattsson, när han påstår att Sverige måste höja sin militära förmåga och öka sitt internationella samarbete för att bli mer respektingivande gentemot Ryssland. Även det andra exemplet är ett citat, av Totalförsvarets säkerhetsanalytiker Robert Dalsjö. Exemplen konstruerar en bild av Ryssland som provokativa på en nivå som nästan kan liknas vid en mobbare eller översittare.

Är vi svaga får vi mindre respekt.

(Aftonbladet, 161027)

En fullt realistisk möjlighet är att Ryssland till exempel skulle ta de baltiska länderna, och säga: "Nu är det här vårt, och vi försvarar det med kärnvapen; vill ni syna oss?"

(Aftonbladet, 161028)

I det första exemplet förekommer två *modaler* när Mattsson säger att vi *får* mindre respekt av Ryssland om vi *är* svaga. Det är en mening han säger med självsäkerhet och han verkar övertygad om att det är så, vilket i sin tur bidrar till en konstruerad bild av Ryssland där de nästan framstår som en mobbare som ser svaghet i andra människor och hugger efter det. Även ett *pronomen* går att finna i meningen när Mattsson säger att *vi* måste vara starka för att *vi* ska få respekt. När Mattsson säger *vi* menar han Sverige och det svenska försvaret, och han skapar genom det en *strukturell motsättning* där Ryssland blir *de andra*.

I det andra exemplet säger Robert Dalsjö att det *är* en *fullt realistisk* möjlighet att Ryssland skulle ta de baltiska länderna och säga: “Nu är det här *vårt*, och *vi* försvarar det med *kärnvapen*; vill *ni* syna oss?”. I det här exemplet förekommer det *överlexikalisering*, *pronomen*, *modaler* och flera intressanta *lexikala val* som samtliga stärker den konstruerade bilden av ett provokativt Ryssland. Dalsjö menar att det är en *realistisk* möjlighet att Ryssland skulle ta de baltiska länderna och säga “Nu är det här *vårt*, och *vi* försvarar det med *kärnvapen*; vill *ni* syna oss?”. *Realistisk* är ett *lexikalt val* som sagt av en *expertröst* som han själv tillför en tyngd och kan påverka människor att tro att det är *troligt* att det skulle hända. Dalsjö *överlexikaliserar* när han säger att det är en *fullt realistisk* möjlighet. Då blir det plötsligt ännu *troligare* att det skulle hända. Det *lexikala valet* han gör när han säger att Ryssland skulle hota med *kärnvapen* och utmana sina fiender att *syna* dem får också ryssarna att framstå som väldigt provokativa och utan hämningar. När Dalsjö säger att det är en fullt realistisk möjlighet, använder han en förstärkande *modal* som bidrar med säkerhet till meningen, och då blir det också ett mer trovärdigt resonemang - det *är* fullt realistiskt. Sist men inte minst förekommer det *pronomen* i Dalsjös resonemang som skapar ett vi- och dem-tänk. Han menar att Ryssland skulle säga “de baltiska länderna är *våra*, *vi* tänker försvara dem med kärnvapen, vill *ni* syna oss?”. I exemplet är Ryssland *vi* och *oss* och det som refereras till som *våra* är de baltiska länderna som i scenariot är i Rysslands ägo. Ordet *ni* i frågan “vill *ni* syna oss?” syftar på de västerländska länderna och bidrar således till en viss *andrefiering* där Ryssland och Väst är en *strukturell motsättning*.

Det händer ibland att Ryssland passerar genom Östersjön med sina fartyg, då Rysslands västliga kust ligger just där. I en artikel från den 27 oktober finns det två exempel som båda handlar om att Ryssland placerat två korvetter i Östersjön.

Två ryska korvetter som placerats i Östersjön har återigen väckt frågan om Rysslands militära avsikter i Sveriges närområde.

(Aftonbladet, 161027)

I onsdags flyttade Ryssland två korvetter till Östersjön, något som har fått stor uppmärksamhet. Fartygen är bestyckade med långdistansmissiler och har kapacitet för kärnvapen.

Nato har tidigare meddelat att man kommer att öka närvaron i Östeuropa. I går kom mer detaljerad information om vad det innebär. Bland annat kommer USA att placera fler soldater i Polen, och Storbritannien kommer att skicka en styrka till Estland.

(Aftonbladet, 161027)

I det första av de två exemplen ovan finner vi två *överlexikaliseringar*. För det första så har placeringen *återigen* väckt frågan om Rysslands avsikter i Sveriges närområde. Ordet *återigen* indikerar att det har hänt många gånger och att det är vanligt förekommande att Rysslands avsikter ifrågasätts av Sverige. Det andra är ordet *militära*, som i meningen används för att förtydliga vilken sorts avsikter Ryssland har enligt tidningen. Det är underförstått att det är en *militär* manöver, men även begreppet *Rysslands avsikter* hade fungerat i sammanhanget. När de skriver *militära avsikter* förstärker det bilden av Ryssland som provocativt och hotfullt. I exemplet förekommer det också två intressanta *lexikala val*, dels där Aftonbladet poängterar att de två korvetterna *placerats i Östersjön* och dels att Ryssland har *militära avsikter i Sveriges närområde*. Ordet *placerats* är intressant då det kan indikera att Ryssland borde ha placerat dem någon annanstans, men det *utelämnas* att Ryssland faktiskt har egen kust mot Östersjön och att det mycket väl kan vara deras bästa strategiska position för sjöfart i allmänhet. När Aftonbladet sedan skriver *i Sveriges närområde*, tyder det på att de vill skapa mer spänning än det egentligen är. De huvudsakliga meningsskiljaktigheterna verkar finnas mellan Ryssland och Nato, där de baltiska länderna vid Östersjön uppges vara i riskzonen, men den delen av Östersjöregionen väljer Aftonbladet att referera till som *Sveriges närområde*.

I det andra exemplet finner vi också intressanta *överlexikaliseringar* och *lexikala val*. Det tas upp att Rysslands placering av de två korvetterna i Östersjön är *något som har fått stor uppmärksamhet*, vilket är ett *lexikalt val* som förstärker bilden av att något farligt är på väg att hända genom att lyfta fram att länderna runt Östersjön verkar höja på ögonbrynen åt Rysslands beteende. Även här *utelämnas* det varför det har fått stor uppmärksamhet och varför det inte är okej för Ryssland att ha båtar i Östersjön, liksom de andra länderna i området har. Dessutom tar Aftonbladet upp att fartygen är *bestyckade med långdistansmissiler och har kapacitet för kärnvapen*. Det är ett *lexikalt val* Aftonbladet gör för att förstärka bilden av

att Ryssland ökar sin militära aktivitet. I sammanhanget är det relevant att fartygen är bestyckade med långdistansmissiler, men det mest intressanta är att de valt att skriva att fartygen *har kapacitet för kärnvapen*. Det framgår inte om det finns kärnvapen på fartygen, men de utgår själv från att det är Rysslands avsikt. Att Aftonbladet tar upp kapaciteten för kärnvapen och att fartygen är bestyckade med långdistansmissiler är också en form av *överlexikalisering*, då det är något Aftonbladet återkommer till och bidrar till att förstärka den konstruerade bilden av ett provokativt Ryssland.

Exemplet fortsätter sedan med att Aftonbladet berättar att Nato meddelat att man kommer öka närvaron i Östeuropa. Det framgår genom en *överlexikalisering* att Nato *tidigare* har meddelat att man kommer att öka närvaron i Östeuropa. Det har alltså skett tidigare och har inte med Rysslands placering av två korvetter i Östersjön att göra. Detta är intressant då man kan ifrågasätta huruvida det verkligen är Ryssland som är provokativa, eller om det är Nato. Det är också ett *lexikalt val* av Aftonbladet att skriva att Nato kommer att *öka* närvaron i Östeuropa. Det indikerar att de har varit närvarande där tidigare, men att de nu kommer öka den. På samma sätt är det ett *lexikalt val* att skriva att USA kommer placera *fler* soldater i Polen. Det innebär att de har haft soldater där innan. Trots detta, och att Nato *tidigare* har meddelat att de kommer öka närvaron i Östeuropa, framställs Ryssland oftast som de provokativa i Aftonbladets nyhetsförmedling, genom ifrågasättande av Rysslands rörelser och militära upptrappning i sitt eget närområde.

6.1.3. Ryssland som oberäkneliga

I vår analys av Aftonbladets artiklar rörande Ryssland och den svenska återmilitariseringen av Gotland har vi funnit ett tredje tema i att Ryssland beskrivs som oberäkneliga. De beskrivs som duktiga på vilseledning, att krypa under radarn och anfälla när motståndaren har garden nere och sist men inte minst som ohederliga spioner.

I de första exemplen i det här temat kommer vi titta närmre på hur Ryssland beskrivs som vilseledande. Här nedan är ett exempel där den före detta brigadchefen vid Gotlands regemente, Karlis Neretnieks, berättar om hur Ryssland skulle kunna angripa Gotland.

Vilseledning och överraskande anfall är grundstenar i rysk militär doktrin.
(Aftonbladet, 160912)

I exemplet ovan finner vi flera intressanta *lexikala val* där Karlis Neretnieks som *expertröst* använder sig av ordval som *vilseledning* och *överraskande anfall* i kombination med *rysk militär doktrin*. Här är det tydligt att Neretnieks talar om just Ryssland och inte någon annan

eventuell fiende. Ordet *rysk* skulle också kunna vara en *överlexikalisering* då det förmodligen inte bara är Ryssland som använder sig av strategisk vilseledning vid händelse av militära konflikter. Ordet *rysk* bidrar då till att förstärka en bild av Ryssland som mer oberäkneliga än andra nationer. I exemplet finner vi även en *modal* när Neretnieks berättar att vilseledning och överraskande anfall är grundstenar i rysk militär doktrin. Det råder då inget tvivel om att det är så och Neretnieks ger också genom sin expertis, tyngd åt det uttalandet.

Under förevändning att de ska reparera den ryska gasledningen Nord Stream anländer en kväll 60 utklädda spetnazsoldater till Slite hamn på Gotland. De har med sig dolt luftvärn och störningsutrustning.

(Aftonbladet, 160921)

Tidigt morgonen därefter avviker två civila ryska fartyg från farlederna öster och väster om Gotland.

(Aftonbladet, 160921)

De två exemplen ovan är tagna ur ett framtidsscenario som beskrivs i Aftonbladet. I det första exemplet finner vi flera intressanta *lexikala val*. Det förekommer ordval som *under förevändning* och *utklädda spetnazsoldater*, men också detaljer som *Slite hamn*. *Under förevändning* innebär att Ryssland har sagt något annat än det de egentligen är ute efter. Att Ryssland har sagt att de ska reparera en gasledning är alltså vilseledning, då de egentligen är ute efter att anfälla Gotland. Att Aftonbladet sedan skriver om *spetnazsoldater* som dessutom är *utklädda* bidrar också till att konstruera en bild av Ryssland som oberäkneliga, där detaljrikedomen gör den konstruerade bilden mer trovärdig. Orden *utklädda* och *dolt*, som i *utklädda spetnazsoldater* och *dolt luftvärn*, kan också ses som *överlexikaliseringar* då de är något överflödiga. De bidrar med information utöver vad meningarna hade gjort utan orden, men det enda syftet med dem är också att konstruera en bild av Ryssland som oberäkneliga. Förutom ord som *spetnazsoldater*, som är väldigt specifikt, skriver Aftonbladet också om *Slite hamn* som den plats dit de utklädda soldaterna kommer ta sig. *Slite hamn* är en detalj som bidrar till att den konstruerade bilden av Ryssland som oberäkneliga blir än mer trovärdig.

I det andra exemplet förekommer det flera *lexikala val* i de detaljer som nämns för att göra den konstruerade bilden mer trovärdig. Detaljerna i fråga är när det beskrivs att *ryska fartyg* avviker från sina farleder *öster och väster* om Gotland. När Aftonbladet skriver ut *ryska fartyg* är de dessutom tydliga med att det handlar om just Ryssland och inte bara om en

potentiell fiende. Det förekommer en *överlexikalisering* då det står att två *civila* ryska fartyg avviker från sina farleder. Det enda ordet *civila* gör i sammanhanget är att bidra till att konstruera en bild av Ryssland som vilseledande och oberäkneliga.

I de två följande exemplen fortsätter Aftonbladet på den inslagna vägen och fokuserar på Ryssland som vilseledande.

För Håkan Edström är frågan: stirrar vi oss blinda på Gotland?

– Ryssarna är otroligt duktiga på vilseledning. Vi kanske är nyttiga idioter nu som tittar på Gotland, för det är precis det Ryssland vill, säger Håkan Edström.

(Aftonbladet, 160921)

De är väldigt duktiga på psykologisk krigföring, att få oss att gå åt det ena eller det andra hållet.

(Aftonbladet, 161027)

I det första exemplet ovan beskrivs Ryssland av en *expertröst* som *otroligt duktiga på vilseledning*. Användningen av en expert som berättar om Rysslands styrkor bidrar till att skapa trovärdighet i konstruktionen. Ordet *otroligt* kan ses som en *överlexikalisering* och används för att förstärka och förtydliga att Ryssland verkligen är duktiga på vilseledning. Det förekommer också flera intressanta *lexikala val* som frågan om vi *stirrar oss blinda på Gotland*, men också ordval som *nyttiga idioter* och *för det är precis det Ryssland vill*. När Håkan Edström, som är universitetslektor i krigsvetenskap, använder sig av ord som *nyttiga idioter* förstärker han hur illa det kan vara om Sverige tittar för mycket på Gotland och påpekar att Ryssland lika väl kan vara ute efter andra delar av Sverige. *Nyttiga* i sammanhanget kan ses som en *överlexikalisering* som förstärker hur pass idiotiska *vi* är, då det kommer få konsekvenser att bli lurade av Ryssland. I samma mening förekommer det även användning av *pronomen* där *vi* är de som Ryssland vill lura och alltså står på den motsatta, goda sidan. Det intressanta i det *lexikala valet* Aftonbladet gör när de skriver att *vi* inte får *stirra oss blinda på Gotland*, är först och främst betydelsen av vad det innebär att stirra sig blind på något. I sammanhanget innebär det att om *vi*, som är ett *pronomen* för Sverige, stirrar oss blinda på Gotland, så kommer vi missa viktiga saker som rör rikets säkerhet. Exemplet avslutas sedan med att Edström säger att det *är precis vad Ryssland vill*, vilket är ett *lexikalt val* som bidrar till att konstruera bilden av Ryssland som vilseledande och därmed oberäkneliga.

I det andra exemplet ovan fokuseras det fortfarande på samma saker. Ryssland beskrivs som vilseledande genom *överlexikalisering*, *lexikala val* och *pronomen*. Ryssland benämns i exemplet som *de*, ett *pronomen* som innebär den andra sidan gentemot oss, som är Sverige. De beskrivs inte bara som duktiga på psykologisk krigföring, utan som *väldigt* duktiga, vilket är en *överlexikalisering* som bidrar till att förstärka bilden av Ryssland som oberäkneliga genom att de är vilseledande och sysslar med psykologisk krigföring. Just orden *psykologisk krigföring* är *lexikala val* och kan skapa en bild av Ryssland som listiga och sluga, och som kan ta sig in i våra huvuden och förvirra oss. Exemplet avslutas också med att Ryssland, genom sin psykologiska krigföring, kan få oss att gå *åt det ena eller andra hållet*, vilket är ett *lexikalt val* som bidrar till att bekräfta bilden av Ryssland som vilseledande, i synnerhet mot oss, Sverige.

I de två följande exemplen konstrueras bilden av Ryssland som en nation som gör överraskande anfall när fienden inte är beredd, genom att Aftonbladet skriver om möjliga framtida scenarion.

Överraskande anfall - från luften och havet

(Aftonbladet, 160921)

– De kan göra det med ett visst mått av överraskning. En bataljon från 336:e är ofta ute och övar i Kaliningradområdet. Inom ramen för övningsverksamheten kan den ändra kurs och gå mot Gotland. Det skulle naturligtvis väcka uppseende, men det skulle vara en ganska kort förvarningstid, säger Jörgen Elfving.

(Aftonbladet, 160921)

Det första av de två exemplen ovan är en underrubrik i artikel i Aftonbladet. Det är ett *lexikalt val* att ha detta som en rubrik, då det är det som skapar en struktur i artikeln och fångar läsarens ögon. Det som läsaren nu ser är att det kommer komma ett *överraskande anfall*, för det framgår inte tydligt att det är hypotetiskt. Det är också ett *lexikalt val* att fortsätta rubriken med *från luften och havet*, vilket är detaljer som ger en känsla av trovärdighet då det visar att det har undersökts väl hur Ryssland skulle kunna attackera Sverige.

Det andra exemplet är också detaljrikt och bygger på vad Jörgen Elfving, Rysslandskännare och före detta överstelöjtnant, tror på för scenario. Han menar att Ryssland skulle kunna förkläda ett anfall som en övning och på så sätt inte väcka uppmärksamhet förrän det är för

sent för det svenska försvaret att ställa upp. Det intressanta med detta exempel är de *lexikala valen*, som detaljerna Elfving nämner, men också att han som *expertröst* får komma till tals och framföra hur ett högst potentiellt ryskt angrepp mot Sverige skulle kunna se ut.

Det tredje återkommande mindre temat under det stora temat där Ryssland konstrueras som oberäkneliga, är att Ryssland sägs ägna sig åt spionage. I de två exemplen nedan framgår det tydligt att så är fallet.

Enligt flera experter som Aftonbladet talat med kommer förbandets rörelser på ön att följas i detalj av främmande makt.

(Aftonbladet, 160916)

– De kommer att hålla reda på varenda liten övning och var fordonen åker, säger Karlis Neretnieks, försvarsdebattör och tidigare chef för Gotlands regemente.

(Aftonbladet, 160916)

I det första av de två exemplen ovan finner vi ett intressant *lexikalt val*, användningen av *expertröster*. I många fall brukar Aftonbladet låta experter komma till tals för att styrka ett påstående eller beskriva en situation, men i det här exemplet nämner Aftonbladet inte någon expert vid namn. I stället skriver de *enligt flera experter som Aftonbladet talat med*, vilket skapar en bild av att många experter är enade i frågan och tror att Ryssland kommer spionera på Sverige, vilket i sin tur kan bidra till en konstruerad bild av Ryssland som ohederliga och oberäkneliga. Om det är några experter som har en annan uppfattning får de inte komma till tals. Det experterna säger är att en främmande makt *kommer* följa förbandets rörelser i detalj. I föregående mening är *kommer* en *modal* som gör att meningen låter självklar. Enligt experterna som Aftonbladet pratat med råder det ingen tvekan om att Ryssland kommer ägna sig åt otillåten underrättelseinhämtning, spionage. Det förekommer även *pronomen* i exemplet, då det inte talas om att det är Ryssland som kommer ägna sig åt spionage, utan en *främmande makt*. Det framkommer dock tydligt att det är Ryssland som menas med en *främmande makt*, dels genom sammanhanget, men också genom våra sökord och Aftonbladets egna nyckelord. Att Ryssland refereras till som en *främmande makt* kan bidra till ett vi- och dem-tänk som förenklar konstruktionen av Ryssland som oberäkneliga gentemot västvärlden.

I det andra exemplet är *expertrösten* tillhörande Karlis Neretnieks ett *lexikalt val* som ger tyngd åt påståendet. Om en expert som vet vad det handlar om säger så, så måste det väl vara

så? Det förekommer även en *modal*, som är precis samma som i det första exemplet, och ett *pronomen*. Neretnieks berättar att *de kommer* hålla reda på varenda liten övning. Med *de* menar han Ryssland och bidrar med sitt uttalande till att förstärka bilden av ryssarna som ohederliga och oberäkneliga genom att få det att låta självklart att Ryssland kommer hålla reda på varenda liten övning Sveriges armé genomför. När han nämner *varenda liten övning*, förekommer det också en form av *överlexikalisering i liten*, då det bidrar till att betona hur pass seriösa Ryssland är i sitt spionage.

I följande tre exemplen framkommer det information som säger att underrättelseverksamhet har bedrivits på plats i Sverige under flera års tid och att det således inte är något nytt.

Samtidigt har Säkerhetspolisen i flera år varnat för att Ryssland bedriver aktiv underrättelseverksamhet och krigsförberedelser på plats i Sverige.

(Aftonbladet, 160916)

De två militära experterna betonar att främmande makt bedrivit spionage mot Sverige under lång tid och att det inte är något uppseendeväckande.

(Aftonbladet, 160916)

Det finns säkert redan i dag människor på plats som bedriver informationsverksamhet. Det är inget jag vet men jag skulle inte bli förvånad, säger Stefan Ring.

(Aftonbladet, 160916)

I de två första exemplen ovan förekommer en viss form av *kvantifiering* när de skriver *i flera år* och *under lång tid*. Det framgår inte hur lång tid eller hur många år det gäller, men användningen av begreppen får det att låta som för lång tid på det sätt som de är skrivna. Detta bidrar till att skapa en bild av Ryssland, som vi tidigare har varit inne på, som ohederliga och oberäkneliga, som under lång tid har spionerat på Sverige. I de två senare exemplen förekommer det också *modaler* som i *bedrivit* och *säkert redan i dag*. Det är två uttryck som bekräftar med all säkerhet att Ryssland bedriver underrättelseverksamhet mot Sverige i detta nu. Som tillägg till detta hör också de *lexikala val* som går att finna, framför allt i de två senare exemplen, där experterna poängterar att Rysslands underrättelseverksamhet *inte förvånar* och inte är *uppseendeväckande*. Det förekommer även en blandning av *pronomen* och tillfällen då Ryssland benämns vid namn, något som

ytterligare förstärker bilden av att det är Ryssland det talas om när även *främmande makt* förekommer som *pronomen*.

Frågan om så kallad personbaserad underrättelseinhämtning - spioner - har varit aktuell i dagarna då Militärregion Syd gick ut med att övningarna International Bison Counter och Flygvapenövning 2016 i Småland misstänks ha varit mål för underrättelseinhämtning.

(Aftonbladet, 160916)

Ovanstående exempel påminner om de tidigare tre exemplen som behandlade underrättelseinhämtning, men det är ett medvetet *lexikalt val* av Aftonbladet att skriva *spioner* mellan två tankstreck. Det är ett medvetet *lexikalt val* av Aftonbladet att förtydliga med ordet *spioner*, då det är ett mer känt ord som har en mer negativ och spännande klang än *otillåten underrättelseinhämtning*, vilket i sin tur bidrar till att konstruera en bild av Ryssland som ohederliga och oberäkneliga på ett för kvällstidningar dramaturgiskt och genretypiskt sätt.

6.1.4. Ryssland som motpol till västvärlden

Det fjärde och sista temat är också det mest övergripande och det som tycks genomsyra Aftonbladets nyhetsrapportering om Ryssland och det militära läget i Östersjön i allmänhet. Ryssland benämns ofta som ett hot, inte bara mot Sverige, utan också mot resten av Europa - i synnerhet de baltiska länderna och Nato.

Följande tre exempel är alla huvudrubriker till artiklar som finns att läsa i Aftonbladet. Att det just är rubriker blir extra intressant, då det är de som ses först av läsarna. Rubrikerna ska vara övergripande och representera det viktigaste i artikeln, vilket mycket väl kan påverka hur läsaren läser resterande delar av artiklarna.

DN: Ökat ryskt militärt hot mot Sverige

(Aftonbladet, 160918)

Så ska ÖB:s stridsgrupp försvara Gotland

(Aftonbladet, 160915)

Experterna: Så kan Ryssland ta Gotland

(Aftonbladet, 160921)

I det första exemplet framkommer det att det finns ett *ökat ryskt* militärt hot mot Sverige. Det är ett *lexikalt val* att skriva ut att det är ett *ryskt* hot, och det är en stark anklagelse då det i artikeln inte finns någon mer information om hotet än att det ska vara från Ryssland. Inte ens experterna som får komma till tals i artikeln vet vad som sagts i hotet. Ordet *ökat* är en *överlexikalisering* som ger en bild av att det har funnits ett hot riktat mot Sverige sedan tidigare, men att det nu har blivit ännu värre. Det ger i sin tur en bild av att Ryssland länge har varit ett hot.

I det andra exemplet är det främst ett *värdeladdat ord* och i sin tur en *strukturell motsättning* vi lägger märke till, då det skrivs ut att överbefälhavarens stridsgrupp kommer behöva *försvara* Gotland. Det framkommer då att det finns en motståndare som man måste *försvara* Gotland från. Några dagar senare blir det på nytt tydligt att den motståndaren är Ryssland. Det är återigen ett *lexikalt val* att skriva ut Ryssland vid namn, men också att skriva ut i artikelns mest framträdande del - rubriken - att *expertröster* bekräftar att Ryssland är hotet, då de till och med verkar gå in på detalj i hur Ryssland ska ta Gotland. Ordvalet *ta* är också intressant, då det får det att låta som att Ryssland helt sonika ska *ta ifrån* Sverige Gotland.

I exemplet nedan berättar Aftonbladet om att Ryssland har flyttat Iskander-robotar till Kaliningrad.

Robotarna kan bära kärnvapen och når minst 400 kilometer - vilket skapar ett möjligt målområde som innefattar södra delarna av Stockholms län så väl som Blekinge och Gotland.

(Aftonbladet, 161016)

När det i exemplet ovan berättas att robotarna *kan* bära kärnvapen, är det en form av *modal*, där det inte står att robotarna *är* bestyckade med kärnvapen, utan att de *har potential* för det. *Kan* i det här fallet kan innebära en hypotetisk möjlighet, eller en beskrivning av robotarnas tekniska kapacitet. Så länge robotarna inte bär kärnvapen är det som Aftonbladet lyfter fram dock enbart hypotetiskt illavarslande fakta, och föga relevant. I exemplet tas även flera exempel upp på platser som kan tänkas vara mål för Ryssland och det är endast svenska platser som räknas upp. Det kan därför ses som en viss *utelämning* när Aftonbladet inte nämner de baltiska länderna som annars har varit i fokus i nyhetsrapporteringen om

Rysslands upptrappning i Kaliningrad, vilket tyder på att Aftonbladet till viss del använder sig av dramatik och spänning som verktyg för att de svenska läsarna ska fångas lite extra.

I tre exempel nedan berättas det om hur det svenska försvaret har planerat att försvara sig mot ett eventuellt ryskt angrepp mot Gotland.

Scenariot som stridsgruppen sedan några dagar tillbaka övar inför – är en rysk landsättning av trupp från havet eller luften.

(Aftonbladet, 160915)

- Då måste ryssarna tänka två gånger: det här blir ett stort slagsmål.

(Aftonbladet, 160912)

Inte heller Jörgen Elfving tror att det mekaniserade skyttekompaniet förändrar Rysslands kalkyl nämnvärt.

(Aftonbladet, 160921)

I det första exemplet framkommer det att den svenska stridsgruppen har övat *sedan några dagar tillbaka*, vilket är en form av *kvantifiering* där det är otydligt hur många dagar det gäller och det blir svårare att komma fram till vad som har lett fram till dessa övningar. Det förekommer även ett *lexikalt val* när Aftonbladet skriver ett tankstreck innan de fortsätter med att scenariot det övas inför är en rysk landsättning av trupp från havet eller luften. Tankstrecket skapar tryck i meningen och bidrar till att skapa en viss dramaturgi och spänning i frågan om Rysslands avsikter gentemot Sverige. Ett annat *lexikalt val* är att skriva *rysk landsättning*, då det direkt säger att det inte bara är en fiktiv motståndare för övningens skull, utan Ryssland som är ett hot.

Både det andra och det tredje exemplet bygger på en misstanke mot Ryssland om att de verkligen vill kriga mot Sverige och att det inte alls är säkert att svenska försvarsinsatser kan ändra Rysslands inställning. Det andra exemplet är ett uttalande av före detta brigadchefen, Karlis Neretnieks, där han menar att den svenska upptrappningen kommer få Ryssland att tänka till en extra gång innan de attackerar, då det kan komma att bli ett *stort slagsmål*. Att låta Neretnieks komma till tals som *expertröst* är i sig ett *lexikalt val*, men Neretnieks själv gör också *lexikala val* då han beskriver en väpnad konflikt mellan Sverige och Ryssland som ett *slagsmål*. Det ordvalet kan verka förminskande, framför allt då den före detta brigadchefens inställning dittills varit att Sverige kommer ha mycket svårt att stå emot

ryssarna. Andra *lexikal val* Neretnieks gör är att öppet mena att det är Ryssland som är ett hot mot Sverige och att säga att Ryssland *måste tänka två gånger*. Att Ryssland *måste* tänka två gånger är en *modal* som får det att låta som att Ryssland absolut har planerat ett angrepp mot Gotland, vilket i sin tur förstärker bilden av att Ryssland är Sveriges fiende.

Vad gäller det tredje exemplet, så påminner det mycket om det andra. Jörgen Elfving tror inte att det mekaniserade skyttekompaniet kommer förändra Rysslands *kalkyl* nämnvärt. Jörgen Elfving som *expertröst* är ett *lexikalt val* och han använder i sin tur ett uttryck som *kalkyl*, vilket förstärker bilden av att Ryssland har planerat att anfalla Sverige.

I en av få artiklar där Aftonbladet gjort det *lexikala valet* att låta *expertröster* av olika uppfattningar få komma till tals, finner vi ett uttalande av Peter Mattsson, som i artikeln refereras till som en hök, jämfört med den andra experten som refereras till som en *duva*.

Peter Mattsson, som undervisar i krigsvetenskap vid Försvarshögskolan i Stockholm, väljer en femma på en tiogradig skala för risken att Sverige dras in i en militär konflikt med Ryssland inom de närmaste tio åren, där ett är ingen risk och tio är helt sannolikt.

(Aftonbladet, 161027)

I exemplet ovan skriver Aftonbladet att Peter Mattsson *väljer* en femma på en tiogradig skala för risken att Sverige dras in i en militär konflikt med Ryssland inom de närmaste tio åren. Det *lexikala valet* att nämna en tiogradig skala bidrar till en förenklad bild av situationen och en förminskning av dess allvarlighet, där experten dessutom säger att det är 50 procents risk att Ryssland kommer attackera Sverige. Uttalandet bidrar till att konstruera en bild av en *strukturell motsättning* mellan länderna, och att låta en *expertröst* bekräfta hotet är ett *lexikalt val* som inte gör konstruktionen mindre trovärdig.

Det är inte bara Sverige de ska föra krig emot.

(Aftonbladet, 160912)

I exemplet ovan berättas det kort om vilka förberedelser Ryssland behöver göra inför ett krig. Hela meningen är intressant som *lexikalt val*, men framför allt finns där ordval som går att analysera närmre. Det framkommer först och främst att Ryssland ska *föra* krig, vilket kan tolkas som att Ryssland kommer vara det land som *för* kriget om de hamnar i krig, och de

kommer alltså inte vara det försvarande landet, vilket i sin tur förstärker bilden av Ryssland som en fiende gentemot västvärlden. Ordet *ska* är en *modal* och innebär att Ryssland *ska* föra krig. Så är fallet och det råder ingen osäkerhet i det uttalandet. Sist men inte minst framkommer det att det inte bara *är* Sverige de ska föra krig emot. Det är också en form av *modal* som med all säkerhet säger att Ryssland ska kriga mot fler länder än Sverige. Denna övertygelse, som dessutom förmedlas av en *expertröst* som ett *lexikalt val* kan bidra till Aftonbladets konstruktion av Ryssland som en fiende till Sverige och västvärlden.

I de tre följande exemplen tas det upp varför Ryssland skulle vilja attackera Sverige och det framkommer att Sverige endast är en del av en större plan, då Rysslands egentliga fiende är Nato.

Målet för Ryssland är i scenariot att göra tydligt för Nato att Baltikum inte kan försvaras.

(Aftonbladet 160921)

Inför ett angrepp på baltstaterna skulle Ryssland troligen vilja placera eget luftvärn på Gotland, för att försvara för Nato.

(Aftonbladet, 160912)

I en eventuell rysk-baltisk konflikt skulle Sverige sannolikt dras in redan på ett tidigt stadium.

(Aftonbladet, 160912)

I det första exemplet ovan blir det tydligt att Ryssland har en fientlig inställning, när det framgår att de tänker invadera Gotland för att visa Nato att Baltikum kommer bli för svåråtkomligt för att försvara. Det *lexikala valet* att använda ett ord som *försvara*, bygger upp en *strukturell motsättning* där Ryssland framstår som något man måste försvara sig mot, alltså en framställning av Ryssland som fiender. Ryssland benämns också som Ryssland och därmed råder det inget tvivel om vilken nation som framställs i dålig dager.

Teorin om varför Ryssland skulle vilja ha Gotland återkommer även i det andra och tredje exemplet ovan. Det framgår att de skulle vilja placera eget luftvärn på Gotland för att försvara för Nato. I det andra exemplet finns det flera *lexikala val* där det till exempel är intressant att ordet *inför* används som att ett angrepp på baltstaterna är planerat från Rysslands sida. Även i det här exemplet skrivs Rysslands namn ut och därmed råder det inte heller här något tvivel

om vilken nation som ses som fienden. När det sedan beskrivs att Ryssland vill *försvara* för Nato skapas det en *strukturell motsättning* där Ryssland och Nato ställs på varsin sida. Något som är intressant är ordet *troligen* som är en *modal* och gör teorin om Rysslands avsikter något mer osäker. Denna osäkerhet följs sedan upp i det tredje exemplet, taget ur samma artikel, där en rysk-baltisk konflikt beskrivs som *eventuell*. Detta är också en *modal* som bidrar till en mer osäker tolkning. Det är dock ändå *sannolikt* att i fall en rysk-baltisk konflikt skulle äga rum, så skulle Sverige dras in redan i ett tidigt stadium. Det är inte heller bara Nato och Ryssland som ställs mot varandra som *strukturella motsättningar*, utan även baltstaterna i sig ställs på Rysslands motsatta sida då det är Nato som enligt dessa exempel skulle *försvara* baltstaterna.

I följande två exempel beskrivs Ryssland som militärt överlägsna, vilket också är ett tema i den här analysen. Skillnaden här är dock fokus på hur Ryssland ställs mot Nato i en *strukturell motsättning*.

Runt östra Östersjön är Rysslands militära styrka just nu enormt överlägsen alla motståndares – inklusive Natos.

(Aftonbladet, 161028)

Rysslands anfallstyrkor skulle nå huvudstäderna i Estland och Lettland på 60 timmar, och de lätt beväpnade Nato-trupperna skulle stå handfallna.

(Aftonbladet, 161028)

I det första exemplet ovan görs ett *lexikalt val* i valet av ordet *motståndare*. Det blir här tydligt att Ryssland ställs emot något. I det här fallet är det otydligt vilka *alla motståndare* är, men *överlexikaliseringen* som ordet *alla* är, får det att låta som att Ryssland har väldigt många olika motståndare. Det fylls också i att Nato, som en del av västvärlden står på motsatt sida gentemot Ryssland. Det *lexikala valet* att skriva ut Rysslands namn är också ett tydligt steg mot att konstruera Ryssland som en fiende.

I det andra exemplet förutsätts det att Ryssland är ute efter huvudstäderna i Estland och Lettland och Aftonbladet skapar här en *strukturell motsättning*, där det både förutsätts att Ryssland vill åt dessa städer, men också att Estland och Lettland står på en annan sida och ser Ryssland som en fiende. Estland och Lettland är delar av Nato och den *strukturella motsättningen* Ryssland mot västvärlden är tydlig även i detta exempel.

Det framkommer i artiklarna att Ryssland är starkare militärt än den europeiska delen av Nato, men att USA:s deltagande skulle vända på den situationen.

– *Tills dess att Väst kommit tillbaks och kan balansera ut rysk förmåga även i östra Europa, lever vi alla väldigt farligt, säger Robert Dalsjö.*

(Aftonbladet, 161028)

I exemplet ovan görs återigen det *lexikala valet* att skriva ut att det är Ryssland artikeln handlar om. Ordvalet *balansera* används för att visa att det finns två olika sidor som konkurrerar mot varandra, i det här fallet ett exempel på den *strukturella motsättningen* Väst mot Ryssland. Det görs också ett annat intressant *lexikalt val* när Robert Dalsjö uttrycker det som att vi alla lever väldigt farligt innan Väst kan balansera ut rysk förmåga. *Väldigt* är i det här fallet en *överlexikalisering* som gör att faran framställs som extra stor. Dalsjö använder även ordet *vi* när han refererar till västvärlden och Sverige, vilket han också ställer emot Ryssland som den tidigare nämnda *strukturella motsättningen*.

I det allra sista exemplet hanteras frågan om ett krig runt Östersjön. Rysslands militära förmåga är tillräckligt stor för att vinna ett kort krig, men när Väst har hunnit mobilisera alla sina krafter kommer inte Ryssland ha en chans. De *lexikala valen* att använda ord som *vinna* och *knappast*, ger meningen en informell karaktär där det talas ledigt om hur Ryssland har ett krig att *vinna*. Just ordet *vinna* talar för den *strukturella motsättningen* där Ryssland ställs emot västvärlden. Ordet *knappast* används sedan för att på ett förminskande sätt visa hur små Rysslands chanser är på lång sikt. Uttalandet kommer från Robert Dalsjö som är säkerhetsanalytiker vid Totalförsvarets forskningsinstitut, så det Aftonbladet gör här är att använda en *expertröst* som ett *lexikalt val* för att ge tyngd åt informationen i artikeln. Dalsjö avslutar sedan citatet med att Rysslands *lösning* kan vara kärnvapen. Just användningen av ordet *lösning* får Rysslands påstådda krigssituation att låta som ett problem som Ryssland skulle vara villiga att använda massförstörelsevapen för att lösa. Det är en allvarlig anklagelse som absolut bidrar till att förstärka bilden av ett Ryssland som är hotfullt och fientligt.

Ryssland kan vinna ett kort krig runt Östersjön, men knappast ett långt.

Lösningen kan vara kärnvapen.

(Aftonbladet, 161028)

6.2. Sammanfattning

I Aftonbladets artiklar konstrueras Ryssland diskursivt som en motpol, eller fiende om man så vill, till västvärlden där i allmänhet Nato och baltstaterna räknas in, men också Sverige som står utanför Nato. Det största temat vi kunde utläsa var alltså Ryssland som en motpol till *Väst* genom flera formuleringar som bidrog till att skapa en *strukturell motsättning*. Tre andra teman var Ryssland som militärt överlägsna, Ryssland som provocativa och Ryssland som oberäknliga, där samtliga tre också bygger på det grundläggande temat där Ryssland konstrueras som västvärldens motpol.

Ett mycket vanligt förekommande *lexikalt val* är användningen av *expertröster* för att ge tyngd åt fakten i artiklarna och för att visa för läsaren att hotet från Ryssland är verkligt. I samtliga utvalda artiklar får experter inom ämnet komma till tals och dessa är uteslutande övertygade om ett hot från det stora landet i öst – något som är intressant då Aftonbladet själva väljer vilka experter de vill citera och prata med. Oftast talar experterna om hotet mot Sverige, men ofta i samband med att den svenska ön Gotland kommer vara av stort intresse för Ryssland i en konflikt runt Östersjön där i första hand Nato kommer stå för motståndet. Vid flera tillfällen har Aftonbladet fått tag i flera experter som är villiga att bekräfta samma saker och då har de, i stället för att skriva experternas namn, skrivit “enligt flera experter” eller till och med rubricerat artiklar med citat som “Experterna: Så kan Ryssland ta Gotland”. Detta för att ge extra tyngd och trovärdighet till konstruktionen av Ryssland.

En annan intressant detalj är att Aftonbladet ibland själva utgår från att Ryssland är ett hot. I en del fall säger inte experterna uttryckligen att det är Ryssland de talar om. Vanligt förekommande *pronomen* är uttryck som *främmande makt*, *motståndare*, *fientlig trupp* - om man inte räknar med de gånger som en fiende benämns som *de*, medan Sverige, Nato och västvärlden i allmänhet benämns som *vi* eller *oss*. Aftonbladet bekräftar dock själva att det är Ryssland artiklarna handlar om genom att skriva nyckelord eller taggar där Ryssland nämns, trots att experterna inte nämner något så specifikt.

7. Slutdiskussion

I det här kapitlet ämnar vi svara på våra frågeställningar och därmed fylla den forskningslucka vi har valt att undersöka. I vår slutdiskussion fokuserar vi på hur Aftonbladets konstruktion av Ryssland kan vara ett uttryck för *orientalism* och inom vilka diskursiva teman.

Aftonbladet skriver ofta i sina artiklar *pronomen* som *de*, *dem* och *deras* med Ryssland i åtanke. De skriver också andra ord i stället för Ryssland, som vi har tolkat som *pronomen*, som till exempel *främmande makt*, *fientlig trupp*, *fiende* eller *motståndare*. Ibland är det journalistens egna ord och ibland är det en expert som blir citerad. Trots att det i vissa fall inte är någon som nämner Ryssland specifikt, väljer Aftonbladet att skriva med Ryssland som nyckelord eller taggar. Det var också så dessa artiklar kom med i vårt sökresultat. Denna användning av *pronomen* i kombination med att ibland skriva ut Rysslands namn kan bidra till att skapa en etnocentrisk bild där Sverige som västerländskt land är i fokus medan Ryssland står på den andra sidan. Detta kan i sin tur bidra till ett vi- och dem-tänk där det blir naturligt att se Ryssland och det ryska folket som *de andra*.

Med det tidigare stycket i åtanke går det att dra paralleller till det Denys Hay kallar *Idén om Europa*, som Edward Said (1978) skriver om. *Idén om Europa* är det kollektiva begrepp som identifierar oss som européer gentemot alla *dem*, som inte är européer (även om Ryssland till viss del är europeiskt). *Idén om att europeisk identitet är överlägsen i förhållanden till alla icke-europeiska folk och kulturerna som hör dem till. Även om denna överlägsenhet inte behöver presentera sig i rikedom eller militära maktmedel är det västvärldens etnocentriska världsbild som stödjer rådande hegemoni där idéerna understryker européernas överlägsenhet gentemot den orientalistiska efterblivenheten. Vi tänker rätt och De tänker fel, och den rådande hegemonin bortser ofta från möjligheten att en mer självständig eller skeptisk tänkare kan förväntas ha andra synpunkter på saker och ting (Said, 1978).*

Då vår studies approach har varit att se hur orientalismen syns i Aftonbladets konstruktion av Ryssland har vi genom alla fyra teman kunnat se hur det finns ett vi- och dem-tänk om Ryssland. Som vi nämnde i tidigare stycke behöver det inte vara européerna, i vårt fall västvärlden, som har störst militära maktmedel. I stället har vi valt att se på vad Aftonbladet skriver att Ryssland *skulle kunna tänkas* göra med sina militära medel. Det är då vi, i teman som *Ryssland som oberäkneliga* och *Ryssland som provocativa*, kan se en antydning till att det i rådande västerländsk hegemoni finns en bild av ett Ryssland där människorna är våldsamma och krigslystna av naturen - och kulturen.

Cavalieratos (2003) skriver (fritt översatt från engelska) "*Sedan kommunismen kollapsade, finns en generell överenskommelse om att Väst aktivt har sökt ut vision om en ny fiende, en motsats som kan fylla tomrummet som Sovjet lämnade efter sig.*" I den här studiens analysresultat har vi kommit fram till fyra teman som alla talar för att dagens Ryssland är den motsats som fyller det tomrummet idag. Eller är det kanske rentav så att tomrummet aldrig har existerat och att motsatsen bara har bytt namn? Vid sidan av rapporteringen om andra länder och grupperingar, till exempel Islamiska Staten eller Nordkorea, för Aftonbladet aktivt en orientalistisk diskurs i sin nyhetsrapportering om Rysslands ageranden runt Östersjön och därmed Ryssland som nation.

I Aftonbladet ställs frågan "*Hur ska Ryssland attackera oss?*", men det finns inte ens på kartan att fråga hur USA ska attackera oss. Förmodligen har inte Sverige fått höra om några attackplaner från varken Ryssland eller USA, men ändå skriver Aftonbladet om hur Ryssland är ett hot mot Sverige. Under temat *Ryssland som oberäkneliga* berättas det om ryskt spionage och överraskande anfall, men frågan är om inte den formen av journalistik enbart bidrar till att driva vidare en bild av Ryssland i allmänhet, och ryssar i synnerhet, som omöjliga att lita på. Det skrivs om övningar som Ryssland kan ha spionerat på, men samtidigt hade säkerligen Nato med USA i spetsen varit välkomna att titta på. På senare tid har Ryssland gått in i Ukraina och innan dess Georgien, så det kan mycket väl finnas belägg för att titta lite extra åt Rysslands håll, men det finns få belägg för att Ryssland skulle vara ute efter att invadera Sverige, på samma sätt som det finns få belägg för att ett land som USA skulle vara ute efter att invadera Sverige.

I vår uppsats kommer vi likt Borglid och El Hamalawy (2010) fram till att en orientalistisk diskurs förekommer i Aftonbladets rapportering. Men medan de skriver att den orientalistiska diskursen inte dominerar rapporteringen, tycker vi oss se att rapporteringen om just Ryssland och Gotland i samband med återmilitariseringen domineras av en orientalistisk diskurs. Denna orientalistiska diskurs i konstruktionen av Ryssland kan bero på samma mänskliga tankemönster som det Ledman (2012) är inne på när hon skriver om hur stereotyper påverkar hur samer konstrueras i media. Det kan vara så att konstruktionen av Ryssland som fientliga beror på en gammal stereotyp som har funnits sedan stormaktstidens slut, och inte minst sedan kalla kriget.

Hurd (2003) skriver att även om orientalismen gör att västerländsk kultur sätter sig själv högre än *Orienten*, kan invånare i *Väst* se upp till orientaliska människor som betraktas som framgångsrika, med en vilja att ta efter deras exempel. Ett förakt mot kulturen kan dock fortfarande existera, även om människor ser upp till förebilder födda ur *Orienten*. Exempelvis

kan människor i *Väst* imponeras av Rysslands president Vladimir Putin, men fortfarande ser ner på den ryska kulturen, eller på, som Hurd (2003) uttrycker det: “...*de våldsamma och ignoranta massorna*”. Orientalismen kommer till uttryck när en kultur ser sin egen kultur överlägsen andras kultur och rysskräcken i Sverige torde därav växa sig starkare av att vi anser oss vara mer utvecklade på ett kulturellt och ekonomiskt plan, samt att vi har kommit längre i vårt arbete gällande mänskliga rättigheter. Det är därför orientalismen i Sverige kan ta sig uttryck mot exempelvis Ryssland eller Nordkorea, men kanske inte lika lätt mot länder som Norge eller USA, som anses vara länder Sverige har mycket mer gemensamt med när det kommer till livskvalitet och ekonomisk utveckling. Vår mening med den här studien är inte att anklaga Aftonbladet för att vara orientalister, men med detta stycke vill vi inleda en teoretisering kring huruvida Aftonbladets orientalistiska diskurser kan bero på den rådande hegemonin i västvärlden, och kanske andra delar av världen. Eller om Aftonbladets diskurser enbart är ett resultat av det förändrade mediasamhället som kräver mer sensationella nyheter.

Det bör sägas att den västliga diskursiva, politiska och militära hegemonin har varit så stark att många icke-västerlänningar har anammat västerlänningarnas visioner om vetenskap, demokrati och kapitalism för att på ett liknande sätt avancera och göra framsteg (Hurd, 2003). Med det vill vi säga att även de värsta fienderna kan lära av varandra och med det vill vi bidra till teoretisering om medias konstruktion av andra delar av världen. Kanske går det att förmedla nyheter mer objektivt för att människor över hela världen ska kunna skapa sin egen uppfattning om resten av världen, och vad som är rätt och fel?

7.1. Förslag på vidare studier

Vår studie har fyllt forskningsluckan hur Ryssland som tredje part konstrueras i Sveriges största tidning, i en tid när Sverige indirekt allierat sig med det som konstrueras som dess motpart, Nato. Förslag på vidare studier skulle kunna vara en komparativ studie där man på ett liknande sätt analyserar hur ett land som USA konstrueras i svenska medier, då världen i modern historia varit uppdelad mellan dessa båda stormakter. Detta vore en intressant studie för att se hur en rådande hegemoni kan spela in i konstruktionen av två olika stater. Även en fortsättningsstudie där det analyseras hur denna formen av nyhetsförmedling faktiskt påverkar tidningarnas läsare vore intressant.

Olika politiska maktpersoner i världen har olika förutsättningar utifrån rådande hegemoni och således möjligtvis genom förekomst av *orientalism*, men med Hurds (2003) forskning i åtanke om hur individer kan ses som framgångsrika trots kulturen de är födda ur öppnar sig

nya forskningsluckor. Det hade varit ytterst intressant att göra en komparativ studie där man undersöker hur politiska maktmänniskor från olika kulturer konstrueras i nyhetsmedier där man bortser från det som inte syftar på personen i fråga. Då kan man se vilken påverkan kulturen man är född ur har på hur man konstrueras i nyhetsmedier. På så sätt kan man utläsa hur opartiska eller partiska svenska nyhetsmedier är i sin konstruktion av exempelvis Barack Obama och Vladimir Putin, eller Donald Trump och Putin.

Referenser

Allmänhetens Pressombudsman. (u.å.). *Etiska regler för press, TV och radio*. Hämtad 16 november, 2016, från <http://www.po.se/regler/pressetiska-regler>

Boréus, K. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder* (2.uppl.). Stockholm: Liber.

Borglid, H., & El Hamalawy, N. (2010). *Medias bild av de andra: En diskursanalys av svensk medias skildring av kriget i Afghanistan*. Kandidatuppsats, Lunds Universitet, Statsvetenskapliga institutionen.

Brune, Y. (2004). *Nyheter från gränsen: Tre studier i journalistik om "invandrare", flyktingar och rasistiskt våld* (Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet, Institutionen för journalistik och masskommunikation).

Bryman, A., & Nilsson, B. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Business Sweden. (u.å.). *Om Business Sweden*. Hämtad 3 november, 2016, från <http://www.business-sweden.se/Om-oss/Om-Business-Sweden/>

Cavalieratos, A. (2003). Encountering Palestine: Swedish Pilgrim-Tourists between Orientalism and the Bible. I M. Hurd (Red.), *Encounters: Representation of the Others in Modern European History* (Research Reports No. 03.5). Hämtad från Södertörns högskola: <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:16333/FULLTEXT01.pdf>

Dahlin, E. (2010). *Förstärkning av ett vi och dem?: En kritisk diskursanalys i hur svensk dags- och kvällspress framställer hemlösa*. Kandidatuppsats, Lunds Universitet, Socialhögskolan.

Davie, M. (1971). *Sumner Today: Selected Essays of William Graham Sumner with Comments by American Leaders*. Westport: Greenwood Press.

DN. (2009). *Medvedev kommer till Stockholm*. Hämtad 3 november, 2016, från <http://www.dn.se/arkiv/sverige/medvedev-kommer-till-stockholm/>

Dubrovskaya, T., & Kozhemyakin, E. (2016). Media construction of Russia's international relations: specifics of representations. *Critical Discourse Studies*. DOI: 10.1080/17405904.2016.1196228

Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity.

Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.

Fairclough, N., & Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis in van Dijk, T. *Discourse as Social Interaction*, 258-285.

Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge*. London: Routledge.

Frankenberg, R. (1993). *White Women, Race Matters: the Social Construction of Whiteness*. London: Routledge.

Granolund, J. (2016a). *Så ska ÖB:s stridsgrupp försvara Gotland*. Hämtad 14 december, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article23530993.ab>

Granolund, J. (2016b). *Ökad risk för spionage på Gotland*. Hämtad 14 december, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article23538151.ab>

Granolund, J. (2016c). *DN: Ökat ryskt militärt hot mot Sverige*. Hämtad 14 december, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article23548340.ab>

Granolund, J. (2016d). *ÖB: Försvaret omgrupperar flygstridskrafter efter ryskt robotdrag*. Hämtad 14 december, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article23728456.ab>

Gripsrud, J. (2002). *Mediekultur - mediesamhälle*. Göteborg: Daidalos.

Hadenius, S., & Weibull, L. (2005). *Massmedier – En bok om press, radio & TV* (8. uppl.). Stockholm: Albert Bonniers förlag.

Halliday, M. A. K. (1978). *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. London: Edward Arnold.

Hansen, A., & Machin, D. (2013). *Media & Communication Research Methods*. Basingstoke: Palgrave MacMillan.

Hodge, R., & Kress, G. (1993). *Language as Ideology* (2. uppl.). London: Routledge.

Holmström, M. (2016). *Ryska UD kritiserar Sveriges överbefälhavare*. Hämtad 4 november, 2016, från <http://www.dn.se/nyheter/sverige/ryska-ud-kritiserar-sveriges-overbefalhavare/>

Hurd, M. (Red.). (2003). *Encounters: Representation of the Others in Modern European History* (Research Reports No. 03.5). Hämtad från Södertörns högskola: <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:16333/FULLTEXT01.pdf>

Hårdstedt, M. (2006). *Finska kriget 1808-1809*. Stockholm: Prisma.

Kovach, B., & Rosentiel, T. (2007). *The Elements of journalism - what newspeople should know and the Public Should Expect*. New York: Three Rivers Press.

Landguiden. (2013). *Utrikespolitik och försvar*. Hämtad 25 oktober, 2016, från <http://www.landguiden.se/lander/europa/sverige/utrikespolitik-forsvar>

Ledman, A.L. (2012). *Att representera och representeras* (Doktorsavhandling, Umeå Universitet, Institutionen för idé- och samhällsstudier).

- Lindberg, S. (2008). *Portad i Moskva*. Hämtad 3 november, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article11525115.ab>
- Machin, D., & Mayr, A. (2012). *How to do critical discourse analysis: A multimodal introduction*. London: SAGE publications.
- Matthis, M. (2005). *Orientalism på svenska*. Stockholm: Ordfront.
- Maxwell, E., McCombs, M., & Shaw, D. (1972) The Agenda-Setting Function of the Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, 36, 176-187. Hämtad från https://www.unc.edu/~fbaum/teaching/PLSC541_Fall06/McCombs%20and%20Shaw%20POQ%201972.pdf
- Nygren, G. (2008). *Nyhetsfabriken: ournalistiska yrkesroller i en förändrad medievärld*. Lund: Studentlitteratur.
- Otterbeck, J. (2002). The Depiction of Islam in Sweden. *The Muslim World*, DOI: 10.1111/j.1478-1913.2002.tb03737.x
- Philo, G. (1990). Can Discourse Analysis Successfully Explain the Content of Media and Journalistic Practice?. *Journalism Studies*, DOI: 10.1080/14616700601148804
- Reyes, A. (2011). Strategies of legitimization in political discourse: From words to actions. *Discourse & Society*. DOI: 10.1177/0957926511419927
- Rogberg, F. (2016). *September i 2016*. Hämtad 30 november, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/siffror/>
- Strömbäck, J. (2009). *Makt, medier och samhälle*. Stockholm: SNS Förlag.
- Svensson, O. (2016). *Hultqvist: Frågan om EU-armén är avförd*. Hämtad 14 december, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article23800218.ab>
- Teo, P. (2000). Racism in the news: A critical discourse analysis of news reporting in two Australian news papers. *Discourse & Society*, DOI: 10.1177/0957926500011001002
- TT. (2016). *Hök och duva är oense om Putins hot*. Hämtad 14 december, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/senastenytt/ttnyheter/utrikes/article23801554.ab>
- Ullgren, P. (2008). *Det stora nordiska kriget 1700-1721: En berättelse om stormakten Sveriges fall*. Stockholm: Prisma.
- Vent, N. (2016a). *Dömer ut Gotlands försvar: "Drömmar"*. Hämtad 14 december, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article23506421.ab>
- Vent, N. (2016b). *Experterna: Så kan Ryssland ta Gotland*. Hämtad 14 december, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article23551316.ab>

Vent, N. (2016c). *Så överlägsen är Rysslands armé*. Hämtad 14 december, 2016, från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article23798880.ab>

Westerståhl, J. (1972). *Objektiv nyhetsförmedling*. Göteborg: Akademiförlaget.

Widdowson, H. G. (1998). The Theory and Practice of Critical Discourse Analysis. *Applied Linguistics*, DOI: 10.1093/applin/19.1.136

Bilagor

Bilaga 1 - Analysschema

Begrepp	Exempel på användning:	Förtydligande:
<i>Lexikala val</i>		
<i>Överlexikalisering</i>		
<i>Utelämning</i>		
<i>Strukturella motsättningar</i>		
<i>Kvantifiering</i>		
<i>Modaler</i>		
<i>Pronomen</i>		

Bilaga 2 - Tidningsartiklar

Dömer ut Gotlands försvar: "Drömmar"

[NYHETER](#) mån 12 sep 2016

Gotlands försvar är näst intill obefintligt. Om ett hot uppstår ska resurser snabbt flygas in. Men förre försvarschefen Karlis Neretnieks dömer ut strategin.

– Varenda pryl som behövs på Gotland måste stå där från början, säger han.

I en eventuell rysk-baltisk konflikt skulle Sverige sannolikt dras in redan på ett tidigt stadium. Det skrev regeringens utredare Krister Bringéus i sitt betänkande "Säkerhet i ny tid" nyligen. Inför ett angrepp på baltstaterna skulle Ryssland troligen vilja placera eget luftvärn på [Gotland](#), för att försvåra för Nato.

Problemet för Sverige: ön har varit i princip oförsvard.

En hemvärnsbataljon, några hundra män och kvinnor, och 14 stridsvagnar i ett förråd. Det har varit allt.

Men det försämrade omvärldsläget har fått försvaret att agera. Den permanenta närvaro av 150 soldater som enligt plan skulle införas 2018 är redan på plats, enligt order från överbefälhavaren Micael Bydén.

I nya Stridsgrupp Gotland ska också ingå ett stridsvagnskompani. Vid en kris ska soldaterna flygas in till ön och snabbt bemanna de förrådsställda vagnarna.

Men frågan är om det räcker.

25 000 soldater

Vid kalla krigets slut var Gotlands försvar väl utbyggt.

Generalmajor Karlis Neretnieks var brigadchef på Gotland 1992–1995 och har siffrorna i huvudet. Hans pansarbrigad om 5 000 soldater hade 60 stridsvagnar, 110 pansarbandvagnar, 24–30 artilleripjäser, eget luftvärn och egna pansarvärnsrobotvagnar. Utöver det fanns ett antal infanteriförband, artilleri, luftvärn samt ett kustartilleri med både rörliga och fasta kanoner.

Efter mobilisering skulle ön försvaras av 25 000 soldater.

Nu finns alltså ett mekaniserat skyttekompani och ett stridsvagnskompani som ska flygas in vid kris – totalt runt 250 man.

Satsningen räcker inte

Men enligt Karlis Neretnieks, som efter 1995 var operationsledare i Milo Mitt, det militärområde som hade ansvaret för försvaret av Mellansverige och Gotland, är det långt ifrån nog.

– De två kompanierna kommer att ha totalt runt 250 man. Det är inte på något vis tillräckligt för att avskräcka någon som skulle vilja låna Gotland, säger han.

Han väljer ordet "låna", eftersom han inte tror att någon vill ockupera Gotland i tid och evighet. Men kopplat till en konflikt i Baltikum blir Gotland oerhört intressant för Ryssland, menar han.

– Det som saknas, det allra viktigaste, är att det inte finns något luftvärn. Nu kan man flyga i stort sett helt obehindrat över ön. Och det saknas fullständigt alla typer av artilleri.

Markstridsförband kan inte anfalla, och till exempel återta Visby flygplats, utan artilleriunderstöd, det funkar inte. Man måste ha luftvärnsskydd och man måste ha artilleriunderstöd. De komponenterna finns inte.

"Bara drömmar"

Att flytta materiel till Gotland när en kris är ett faktum tror han inte på.

– Vilseledning och överraskande anfall är grundstenar i rysk militär doktrin. Att då tro att man kan kalla in folk i Boden och sedan skicka artilleri från Boden till Gotland, det är bara drömmar.

Även innan ett krig officiellt utbrutit skulle en transport av artilleri lätt kunna sänkas av en ubåt, alla skulle skylla på alla och ingen skulle kunna bevisa vem som bar ansvaret.
– Därför måste varenda pryl som eventuellt ska användas på Gotland stå på ön från början.

Just artilleriet är en svag punkt för det svenska försvaret. Den första pjäsen i det moderna Archer-systemet levererades i september 2015, två år försenad. Till slut ska det bli 24 pjäser
– som ska täcka hela Sverige.

– 24 pjäser är så lite att det är på gränsen till det rent löjliga. Finland, lite beroende på hur man räknar, har 500 artilleripjäser. Finland! Men om jag personligen skulle göra en avvägning: Har vi 24 pjäser, då skulle jag ta fyra och ställa dem på Gotland. Där gör de störst nytta, säger Karlis Neretnieks.

Behovet: det dubbla

Karlis Neretnieks tycker inte att Gotland i dag behöver en lika stor militär närvaro som förr, hotbilden har förändrats. Men en rimlig nivå är minst dubbelt så stor som planen för 2018.
– Min tröskel går vid två pansarskyttekompanier, två stridsvagnskompanier, ett artillerikompani och ett luftvärnskompani – med en modern luftvärnsrobot som vi inte har i dag. Allt som allt runt 1 500 gubbar. Då måste ryssarna tänka två gånger: det här blir ett stort slagsmål. Och Ryssland av i dag är inte Sovjetunionen. Ryssland har inte samma volymer av förband som Sovjet hade. Då hamnar de i ett resursavvägningsproblem. Det är inte bara Sverige de ska föra krig emot, säger Karlis Neretnieks.

Luftvärnet övas

Förband från alla försvarsgrenar har övat på Gotland, och brigadgeneral Stefan Andersson, armétaktisk chef inom [Försvarsmakten](#), menar att strategin fungerar. På några timmar kan stridsvagnsbesättningar från Boden sitta i vagnarna på Gotland.

– Hela vårt försvarskoncept bygger på hög operativ rörlighet. Du kan försvara ön genom att ha en permanent gruppering och sedan tillfälligt tillföra resurser. Det som är den stora akilleshälen, där kampen står, det är kampen om tiden, att vara först till ön. Det är där underrättelsetjänsten blir så oerhört viktig. Vi följer kontinuerligt händelseutvecklingen och anpassar vår beredskap, vi har tvingats till det med hänsyn till det förändrade övningsmönster och uppträdande vi sett över Östersjön, säger Stefan Andersson.

– Hela Nato-strukturen står på tå och följer det här. Att något skulle komma som en blixtn från klar himmel – jag har svårt att se det.

Att Gotland är en ö är visserligen ett problem, men inte oöverkomligt.

– Den stora utmaningen är logistiken, att få till resurserna. Men det var en utmaning även under kalla kriget, och det är något som vi hanterar i vår operativa planering. En motståndare har samma problematik.

Att permanent sätta tungt artilleri på Gotland, som Karlis Neretnieks vill, tror inte Stefan Andersson på.

– Vi har en planering för att kunna lyfta över olika system oavsett tyngd. Men om en kris skulle eskalera, då har vi lyft över saker som kanske skulle behövas på fastlandet istället. Samtidigt har teknikutvecklingen gett oss möjlighet att jobba på nya sätt. I dag kan exempelvis stridsflyg också leverera effekt på längre avstånd, säger han.

Så ska ÖB:s stridsgrupp försvara Gotland

[NYHETER](#) tor 15 sep 2016

VISBY. Efter blixtnbeslut från Sveriges överbefälhavare finns nu permanent militär närvaro på Gotland. Scenariot som stridsgruppen sedan några dagar tillbaka övar inför – är en rysk landsättning av trupp från havet eller luften.

– Det är ingen hemlighet att det handlar om öppna fält där man kan luftlandsätta och det handlar om platser man kan komma in med fartyg, hamnar, säger kompanichefen major Fredrik Månsson.

Ett allt sämre säkerhetsläge i Östersjöregionen fick ÖB att på onsdagen ta det abrupta beslutet: att tidigarelägga placeringen av militära förband på [Gotland](#) med över ett år. ÖB [Micael Bydén](#) uppger att det inte finns något direkt anfallshot mot Sverige men sticker inte under stol med att det är det "ryska agerandet" som tvingat fram beslutet.

– Ryssland har visat att man är beredd att använda sina militära maktmedel för att nå sina mål, säger han på en presskonferens på gotländska Tofta skjutfält på torsdagen.

Flera scenarion

Nu ska de nedgångna lokalerna kring det gamla skjutfältet rustas upp och i området ska också en förläggning byggas upp med allt vad det innebär.

Kompanichef för det första förbandet att verka på ön – 150 soldater från Skaraborgs regemente P4 i Skövde – är major Fredrik Månsson. Han uppger att de scenarion man huvudsakligen övar inför på Gotland är fientlig landsättning av trupp från luft eller hav.

– De exakta uppgifterna kan jag av sekretess inte gå in på. Men det handlar om försvar mot de angrepp som kan tänkas komma. Det skulle kunna vara allt från en landstigning till en luftlandsättning.

Han beskriver sitt förband, det mekaniserade skyttekompaniet Wilska kompani, som ett förband med "god rörlighet vid sidan av vägen i den gotländska terrängen och bra eldkraft".

Fält och hamnar

Under de senaste dagarna har förbandet rekognoserat, lärt känna terrängen, på en rad platser runt om på Gotland där en potentiell fiende kan tänkas slå till.

– Det är ingen hemlighet att det handlar om öppna fält där man kan luftlandsätta och det handlar om platser man kan komma in med fartyg, hamnar.

– Övningarna handlar om att vara på plats på strategiska ställen, det kan vara en flygplats, det kan vara landstigningsfält och det kan vara hamnar där man bedömer att motståndaren skulle kunna komma. Är man på plats innan så har man så klart att stort överläge, säger Fredrik Månsson.

I detalj vill kompanichefen inte berätta vilka de strategiska platserna är men Karlis Neretnieks, tidigare chef för Gotlands regemente, uppger att det i första hand handlar om hamnarna i Visby, Slite och Kappelshamn samt Visby flygplats.

Saknar luftvärn och artilleri

Dessutom nämner han raksträckor i vägnätet sydost om Visby som kan användas för att landa fientliga transportplan samt ett stort antal fält som kan användas för luftlandsättning av fallskärmsburna soldater.

– Rysslands handlingsfrihet att genomföra luftlandsättningar är stor och det finns många möjligheter. Och det är det som krånglar till det när styrkan är liten och det inte finns något permanent luftvärn eller artilleriunderstöd som kan skydda förbandet om man vill förflytta sig över ön.

Trots begränsningarna berömmar Karlis Neretnieks, numera försvarsdebattör, ÖB:s drag att återmilitarisera Gotland.

– Han tar vad han har i ett trångt ekonomiskt läge och markerar att Sverige försvarar sitt territorium. Men man får vara realistisk. Utan artilleri och luftvärn kan de inte hindra någon från att ta ön. Däremot kan man givetvis slåss och försvara en enskild plats en kortare tid i väntan på förstärkning, säger Karlis Neretnieks.

Ökad risk för spionage på Gotland

[NYHETER](#) fre 16 sep 2016

I över ett decennium stod Gotland utan permanent militär närvaro. Nu är Försvarsmakten tillbaka – och med det kommer spionage, enligt flera experter.

– Det finns säkert redan i dag människor på plats som bedriver informationsverksamhet, säger militärstrategen Stefan Ring.

Efter att ha stått utan permanent militär närvaro i dryga tio år syns nu soldater [återigen patrullera](#) det gotländska landskapet.

Stridsgruppen, ett mekaniserat skyttekompani, övar huvudsakligen på scenarion där [fientlig trupp landsätts från havet eller luften](#).

Har pågått länge

Enligt flera experter som Aftonbladet talat med kommer förbandets rörelser på ön att följas i detalj av främmande makt.

– De kommer att hålla reda på varenda liten övning och var fordonen åker, säger Karlis Neretnieks, försvarsdebattör och tidigare chef för [Gotlands](#) regemente.

Han får medhåll av militärstrategen Stefan Ring.

– Visst kommer man att bedriva underrättelsetjänst mot Gotland och försöka följa upp vad det här förbandet pysslar med. Det kommer att handla om vad det är för typ av övningar förbandet genomför och på vilka delar av ön man kommer att uppträda.

De två militära experterna betonar att främmande makt bedrivit spionage mot Sverige under lång tid och att det inte är något uppseendeväckande. Samtidigt har Säkerhetspolisen i flera år [varnat för att Ryssland](#) bedriver aktiv underrättelseverksamhet och krigsförberedelser på plats i Sverige.

"Är redan på plats"

Enligt Stefan Ring kommer spionaget mot de svenska trupperna på Gotland i första hand att ske genom signalspaning, att motståndaren försöker följa och dekryptera kompaniets radiokommunikation, från fartyg och flygplan.

– Signalspaning tror jag kommer att vara en viktig del av den verksamheten som man kommer att satsa på när det gäller Gotland. Därför kommer man att försöka se till att ha en bra signaldisciplin på det här förbandet så att man inte röjer sig. Man kommer att försöka använda system med krypton men samtidigt är det svårt att helt dölja vilken verksamhet man bedriver.

Orsaken till det är enligt Stefan Ring att informatörer på plats på Gotland kan komplettera uppgifterna från signalspaning.

– Det finns säkert redan i dag människor på plats som bedriver informationsverksamhet. Det är inget jag vet men jag skulle inte bli förvånad, säger Stefan Ring.

"Kommer att följas"

Karlis Neretnieks är av samma uppfattning:

– De (Stridsgrupp Gotland, reds. anm.) kommer att följas i detalj, dels genom att man har folk på ön, men också med satelliter och signalspaning.

Frågan om så kallad personbaserad underrättelseinhämtning - spioner - har varit aktuell i dagarna då Militärregion Syd gick ut med att övningarna International Bison Counter och Flygvapenövning 2016 i Småland misstänks ha varit mål för underrättelseinhämtning.

– Det är tydligt att främmande makt är intresserad av vår kunskap, de inhämtar underrättelser och kartlägger, säger Jan Bohman, informationschef vid Militärregion Syd till [Värnamo Nyheter](#).

Öppnade tipslinje

Efter händelsen [öppnade Försvarsmakten i region syd en tipslinje](#) dit allmänheten kan ringa om man ser misstänkta individer eller fordon vid militära skyddsobjekt eller militär verksamhet.

Överstelöjtnant Stefan Pettersson är chef för Stridsgrupp Gotland och avböjer att kommentera hur förbandet ska hantera risken för spionage.

– Om underrättelsehotet mot mig eller verksamheten vill jag inte uttala mig utan hänvisar till Högkvarteret, säger han till Aftonbladet.

Aftonbladet har varit i kontakt med [Försvarmaktens](#) informationsavdelning som avböjer att kommentera.

– Vi kommenterar inte hur vi ser på hotbilden eller vilka åtgärder som vidtas mot otillåten underrättelseinhämtning, säger Jesper Tengroth, pressekreterare på Försvarmakten.

DN: Ökat ryskt militärt hot mot Sverige

[NYHETER](#) sön 18 sep 2016

Försvarmakten grupperade plötsligt om sin operativa reserv till Gotland. Nu uppger DN att orsaken är ett ökat militärt hot från Ryssland riktat mot Sverige. Hotets karaktär och innehåll klassas som topphemligt och av ”synnerlig betydelse för rikets säkerhet”.

[Dagens Nyheter](#) uppger att svensk underrättelsetjänst fått in information om ett ökat hot från [Ryssland](#).

Informationen ska enligt tidningen, som hänvisar till källor med insyn i underrättelseläget och Sveriges militära beredskap, ha bidragit till att [Gotland](#) i veckan [återmilitariserades efter tio år](#) utan permanent militär närvaro på ön.

Topphemligt hot

Enligt DN är innehållet i hotet topphemligt, ”av synnerlig betydelse för rikets säkerhet”. Och enligt tidningens källor i regeringskansliet är innebörden i uppgifterna, utöver att hotet från Ryssland ökat, även hemligt för dem.

I början av september talade både överbefälhavare [Micael Bydén](#) och försvarsminister [Peter Hultqvist](#) (S) öppet om ett försämrat säkerhetsläge och samtidigt genomfördes oannonserade beredskapskontroller inom försvaret. Sedan dess har nu försvarsledningens ordval förändrats i beskrivningen av hotbilden mot Sverige. Numera beskriver ÖB risken för ett militärt angrepp mot Sverige som lågsannolikt i stället för osannolikt.

"Någoting har hänt"

I onsdags beordrade plötsligt ÖB att tidigarelägga placeringen av ett mekaniserat skyttekompani på Gotland med över ett år.

– Någoting har hänt i underrättelsebilden. Men vi medborgare vet inte vad det är. Däremot ser vi effekterna av det. Den snabba baseringen av förbandet till Gotland är exceptionell, säger Wilhelm Agrell, professor i underrättelseanalys, till DN.

Peter Mattsson, expert på rysk militär förmåga på Förvarshögskolan, vill inte spekulera i vad underrättelseinformationen som DN hänvisar till kan handla om.

– Det kan vara fråga om truppkoncentration eller något annat men det är inget jag vill spekulera i. Generellt så är det här ju uppgifter man har tillgång till på högsta militära och politiska nivå och då blir det ju en samlad bild som bygger på saker som tekniska underrättelsesatelliter och humint (personbaserad inhämtning, reds. anm.), säger Peter Mattsson.

"Handlar om samlade bilden"

Han är skeptisk till att det skulle vara fråga om någon akut händelseutveckling som nu snappats upp av den svenska underrättelsetjänsten.

– Det finns säkert substans i det men jag tror snarare att det handlar om den samlade bilden. Att man har sett något mönster. Generellt så har ju ryssarna fortsatt ta fram nya brigader och vuxit sig starkare. På senare tid har man också haft beredskapskontroller och då blir övningsverksamheten mer intensiv, säger Peter Mattsson.

Aftonbladet har sökt försvarsminister Peter Hultqvist som genom sin pressekreterare avböjer att kommentera uppgifterna.

Experterna: Så kan Ryssland ta Gotland

Överraskande anfall – från luften och havet

[NYHETER](#) ons 21 sep 2016

På några timmar kan Gotland besättas av 2 500 ryska soldater – och vara i princip omöjligt att återta. Trots den svenska förstärkningen med 150 soldater. – De gör ingen avgörande skillnad för ryska planerare, säger Gotlands förre brigadchef.

Under förevändning att de ska reparera den ryska gasledningen Nord Stream anländer en kväll 60 utklädda spetsnazsoldater till Slite hamn på Gotland. De har med sig dolt luftvärn och störningsutrustning.

En mindre spetsnazstyrka säkrar under natten hamnen i Kappelshamn.

Tidigt morgonen därefter avviker två civila ryska fartyg från farlederna öster och väster om Gotland. Tre timmar senare har de lastat ur två hela bataljoner på ön – runt 2 000 man, 20 stridsvagnar, stridsfordon och ett avancerat luftvärnssystem.

Ytterligare 500 man och ett trettiotal stridsfordon har fällt från flygplan över södra Gotland. Det här är ett av de scenarier som Kungliga krigsvetenskapsakademin tagit fram för hur ett angrepp på Sverige skulle kunna se ut.

Målet för Ryssland är i scenariot att göra tydligt för Nato att Baltikum inte kan försvaras.

Genom att gruppera långräckviddiga luftvärns- och sjömålsbekämpningssystem på Gotland vill man försvaga alliansens trovärdighet.

Går på sex timmar

Karlis Neretnieks har varit redaktör för studien, som författats av åtta militärer och forskare. Neretnieks arbetade som brigadchef på Gotland 1992-1995 och var därefter operationsledare i Milo Mitt, det militärområde som hade ansvaret för försvaret av Mellansverige och Gotland. Gotland kan vara förlorat på några timmar, säger han, och de svenska förstärkningar som gjorts på ön avskräcker inte.

– I de skissade scenarierna skulle de inte utgöra någon avgörande skillnad för ryska planerare, säger Karlis Neretnieks.

– Utan artilleri och luftvärn kan de inte hindra någon från att ta ön. Däremot kan man givetvis slåss och försvara en enskild plats en kortare tid i väntan på förstärkning.

Kan göras överraskande

Jörgen Elfving, Rysslandskännare och före detta överstelöjtnant, håller med om att Ryssland kan ta Gotland inom ett dygn, även utan infiltration av specialstyrkor. Anfallet kan komma enbart från luften, eller som en kombinerad operation med marininfanteri, menar han.

Ett första angrepp skulle kunna utföras av den 76:e luftburna gardesdivisionen från Pskov, nära gränsen mot Estland, och en bataljon från den 336:e marininfanteribrigaden, grupperad i Baltijsk, i Kaliningrad Oblast.

– De kan göra det med ett visst mått av överraskning. En bataljon från 336:e är ofta ute och övar i Kaliningradområdet. Inom ramen för övningsverksamheten kan den ändra kurs och gå mot Gotland. Det skulle naturligtvis väcka uppseende, men det skulle vara en ganska kort förvarningstid, säger Jörgen Elfving.

När de första trupperna säkrat hamnar eller ett annat brohuvud måste en konventionell styrka i divisionsstorlek skeppas in för att långsiktigt behärska ön, bedömer Jörgen Elfving.

Öppna fält och hamnar

Nyligen stationerades ett kompani om 150 soldater från Skaraborgs regemente P4 på Gotland. De övar nu på att möta fiender från luft eller hav.

– Det är ingen hemlighet att det handlar om öppna fält där man kan luftlandsätta och det handlar om platser man kan komma in med fartyg, hamnar, har kompanichefen major Fredrik Månsson sagt till Aftonbladet.

– Är man på plats innan så har man så klart att stort överläge.

Enligt Karlis Neretnieks är de viktiga platserna i första hand hamnarna i Visby, Slite och Kappelshamn samt Visby flygplats. Även raksträckor i vägnätet sydost om Visby kan användas för att landa fiendliga transportplan.

– Rysslands handlingsfrihet att genomföra luftlandsättningar är stor och det finns många möjligheter. Och det är det som krånglar till det när styrkan är liten och det inte finns något permanent luftvärn eller artilleriunderstöd som kan skydda förbandet om man vill förflytta sig över ön, säger Karlis Neretnieks.

"Lätt att lokalisera och isolera"

Inte heller Jörgen Elfving tror att det mekaniserade skyttekompaniet förändrar Rysslands kalkyl nämnvärt.

– Men måste beakta att det finns militär trupp, men det mekaniserade kompaniet borde vara ganska lätt att lokalisera, isolera och försätta ur stridbart skick. Att man skulle kunna få understöd – av annat än flygstridskrafter – från det svenska fastlandet i en krissituation bedömer jag som osannolikt, säger Jörgen Elfving.

Med sig till Gotland kommer ryssarna att ta underrättelseresurser och luftvärn för att hindra svenska eller andra flygstridskrafter, säger han.

– Placerar man kvalificerade luftvärnsrobotar på Gotland så är Östersjön i princip ett ryskt innanhav. S-400-systemet är grupperat i Kaliningrad Oblast idag. Flyttar man det till Gotland täcker man huvuddelen av södra Sverige och Öresundsområdet. Det ger uppenbara problem för en motståndare att göra något i luften.

– Sen är frågan vad man vill utnyttja Gotland till. Man kan man tänka sig att man för fram Iskanderrobotar också, säger Jörgen Elfving.

"Vi har begränsad uthållighet"

Sveriges förre utrikesminister Carl Bildt har sagt till Aftonbladet att Gotland försvaras genom att kontrollera tillträdet till ön.

– Vi har ett luftförsvar som gör att man inte kan flyga dit, vi har ett sjöförsvar som ser till att man inte kan åka båt dit. Och var och en som kan något om Gotland vet att så många andra alternativ finns inte, säger Carl Bildt.

Jörgen Elfving tycker att Carl Bildt har "tagit i lite grann".

– Vi har begränsningar vad gäller både våra sjö- och flygstridskrafter. Ett kvalificerat luftvärn måste föras till. Och våra flygstridskrafter – vilken uthållighet har de för att upprätthålla ett skydd över tid? Våra fartyg saknar kvalificerat luftvärn och har också begränsad uthållighet, säger Jörgen Elfving.

Tröskeln är höjd

Peter Mattsson, expert på rysk militärförmåga på Försvarshögskolan, menar dock att placeringen av skyttekompaniet på Gotland höjt tröskeln för ett anfall avsevärt. Ett kuppformat angrepp är inte längre aktuellt, säger han.

– Militärteoretiskt ska en angripare ha en överlägsenhet på minst tre gånger, och vill man vara säker kanske fem eller tio gånger. Den svenska styrkan på Gotland kommer att vara ganska stor, om vi tar med hemvärn och marina stridskrafter som hjälper till – främst ubåtar – och flyg som kommer vara tillgängligt. Den reella styrkan kommer bli mycket större, säger Peter Mattsson.

Nu måste Ryssland reducera den svenska styrkan genom förbekämpning, eller sätta in en trupp stark nog att kämpa sig iland.

– De måste ha minst en brigad, 5 000 man, om de skulle göra något, låt säga 2018. Det kan vara svårt.

"Kostar dem oerhört mycket"

Peter Mattsson tror inte att Ryssland egentligen behöver Gotland över huvud taget.

– Det beror på vilka syften man har, men det skulle kosta dem så oerhört mycket. Och det skulle vara svårt att försvara. Den som sätter sig på Gotland får väldigt stora problem att försörja och försvara ön. Och ryssarna skulle inte få över materiel för att försörja Gotland, det skulle inte Nato tillåta, säger Peter Mattsson.

– Ryssland har tveklöst militär kapacitet att avskärma Gotland, och det skulle räcka. Man behöver inte ha den fysiska kontrollen av en plats. Man kan kontrollera Gotland utan att vara på Gotland.

Fokus på Gotland "helt fel"

Håkan Edström, universitetslektor i krigsvetenskap och överstelöjtnant i armén, vill inte prata om en attack mot Gotland över huvud taget. Gotlandsfokuseringen tycker han är "helt fel".

– Om du tänker på hur lite militära resurser vi har måste varje kort vi lägger spelas med största omsorg. Placerar du viss typ av materiel på Gotland, hur gör du då om läget blir ett annat? Hur får man hem det igen? Det är inte omsorgsfullt att låsa sig fast vid Gotland som det enda tänkbara målet för ryskt angrepp, säger Håkan Edström.

– När man i det senaste försvarsbeslutet beskrev det framtida krigets karaktär handlade det om stora avstånd, snabba förlopp, förbekämpning och cyberattacker. Men på vilket sätt skulle då 150 man på marken på Gotland möta ett sånt hot?

Håkan Edström frågar sig varför Ryssland skulle nöja sig med att ta Gotland, om de ändå är beredda att ta steget att angripa ett EU-land, med målet att skaffa sig en bättre position inför en konfrontation med Nato.

– Om de militära resurser som Ryssland är beredda att avdela mot Sverige skulle göra bättre effekt någon annanstans, varför skulle de inte göra så istället? Vi måste kunna se andra tänkbara scenarion där samma resurser sätts in mot andra mål.

För Håkan Edström är frågan: stirrar vi oss blinda på Gotland?

– Ryssarna är otroligt duktiga på vilseledning. Vi kanske är nyttiga idioter nu som tittar på Gotland, för det är precis det Ryssland vill, säger Håkan Edström.

Detta har hänt

✓ I en eventuell rysk-baltisk konflikt [skulle Sverige sannolikt dras in](#) redan på ett tidigt stadium. Det skrev regeringens utredare Krister Bringéus i sitt betänkande "Säkerhet i ny tid" i september. Inför ett angrepp på baltstaterna skulle Ryssland troligen vilja placera eget luftvärn på Gotland, för att försvåra för Nato.

✓ Onsdagen den 14 september [beordrade ÖB 150 soldater](#) från P4 i Skövde som övat på Gotland att stanna kvar för att trygga en permanent militär närvaro på ön. "I grund och botten handlar det om ett ryskt agerande. En annektering av Krim och fortsatta händelser i Ukraina. Ett Ryssland som fortsätter sin militärreform, satsar stora ekonomiska medel, har visat att man är beredd att använda sina militära maktmedel för att nå sina mål," sa ÖB Micael Bydén.

✓ En ordinarie stridsgrupp ska vara på plats 1 juli 2017, tidigare än ursprungligen beslutade 1 januari 2018.

✓ Information om [ett ökat hot från Ryssland](#) bidrog till att Sverige återigen har ett permanent försvar på Gotland, enligt Dagens Nyheter.

✓ Enligt en rapport från Center for European Policy Analysis (Cepa), "Den kommande stormen", övade Ryssland i mars 2015 invasion av Gotland, Åland och Bornholm med 33 000 soldater.

Kuppartat angrepp på Gotland

Kungliga krigsvetenskapsakademien har tagit fram tre scenarier för hur Sverige kan angripas av Ryssland. Så här ser ett av dem ut.

Läs hela studien på kkrva.se

1. Dag 1, kväll: "Civilt" fartyg lastat med utklädda spetsnaz-soldater anländer i Slite och säkrar hamnen.

2. Dag 1–2: Spetsnaz går i land från ubåt för att säkra Kappelshamn.

3. Dag 2, kl 05.00: Cyberangrepp mot mobil- och datanät.

4. Dag 2, kl 06.00: Civila fartyg avviker från farled. Anländer Kappelshamn (med säkerhetstrupp och kustrobot) och Slite (med marininfanteri och luftvärn) kl 07.00.
5. Dag 2, kl 06.30: Jaktflyg och ubåtar skärmar av Gotland från svenska fastlandet
6. Dag 2, kl 09.00: Luftlandsättning av lätta mekaniserade förband. Attackhelikoptrar från Kaliningrad flyger in.

ÖB: Försvaret omgrupperar flygstridskrafter efter ryskt robotdrag

[NYHETER](#) sön 16 okt 2016

Försvarsmakten kommer att omgruppera flygstridskrafterna – som ett direkt svar på Rysslands placering av kärnvapenbärande Iskander-robotar i närliggande Kaliningrad. Det gick överbefälhavare Micael Bydén ut med i SVT:s "Agenda" på söndagskvällen:

– Vi behöver vidta ett antal åtgärder. Ett exempel är att inte ha alla ägg i samma korg, säger han.

[Ryssland](#) placerade nyligen det kraftfulla robotsystemet Iskander i Kaliningrad vid Östersjökusten.

Robotarna kan bära kärnvapen och når minst 400 kilometer - vilket skapar ett möjligt målområde som innefattar södra delarna av Stockholms län så väl som Blekinge och Gotland.

Vidtar åtgärder

I [SVT:s "Agenda"](#) på söndagskvällen klargjorde ÖB [Micael Bydén](#) att det ryska draget har en direkt påverkan på försvarsplaneringen. Särskilt nämner han att planläggningen kring det svenska flygvapnet kommer att påverkas.

– Det innebär att vi behöver vidta ett antal åtgärder. Till exempel att inte ha alla ägg i samma korg, exempelvis att titta på spridning av våra flygstridskrafter och att vi försöker hantera den här typen av hot från det här vapensystemet på det sättet, säger Micael Bydén till SVT. Vilka andra vapengrenar och skyddsvärda anläggningar som påverkas av den ryska robotplaceringen gick ÖB inte ut med - men han gjorde klart att det inte bara handlar om flygvapnet som påverkas.

– Det är en bredd av åtgärder eller områden vi får titta på. Men ett exempel är spridningen är av flygstridskrafterna, säger Micael Bydén.

"Förväntat steg"

Det var tidigare i veckan som Ryssland - öppet inför omvärlden - fraktade Iskander-robotarna med fraktfartyg till Kaliningrad. Micael Bydén uppger att placeringen inte kommer som en överraskning.

– Det är klart att det betyder något. Men Ryssland har inte gjort någon hemlighet av det. Placeringen i Kaliningrad är ett förväntat steg, om det är permanent eller inte får vi se. Men det är klart att vi beaktar det i vår planering, säger han.

Hultqvist: Frågan om EU-armén är avförd

[NYHETER](#) tor 27 okt 2016

EU-armén skulle försvara unionens intressen och möta Rysslands upptrappning. Men efter ett försvarsministermöte i Bryssel har planerna förändrats, enligt Peter Hultqvist.

– Jag tyckte det var tydligt att diskussionen om en EU-armé och ett EU-högkvarter för försvarsfrågor är avförd, säger han.

Frågan om en [gemensam EU-armé har varit uppe till diskussion](#) flera gånger. Europeiska kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker tog upp planerna i mars förra året.

– Med en egen armé skulle Europa kunna agera med trovärdighet mot ett hot mot freden i en medlemsstat eller europeiskt grannland. Då kan vi ge Ryssland intrycket att vi är seriösa med att upprätthålla den europeiska unionens värderingar, sa han.

I september pratade han återigen om vikten av en gemensam [EU](#)-armé, trots att flera medlemsländer, bland annat Sverige, var negativt inställda.

EU har också diskuterat frågan om att inrätta ett [gemensamt militärhögkvarter](#) i samband med diskussionerna om armén.

Diskussionen är avförd

Men under Natos försvarsministermöte i Bryssel i dag, dit även försvarsminister [Peter Hultqvist](#) var inbjuden, avfördes planerna.

– Jag tyckte det var tydligt att diskussionen om en EU-armé och ett EU-högkvarter för försvarsfrågor är avförd, säger Peter Hultqvist.

Försvarsministrarna diskuterade i stället hur man kan stödja befintliga insatser, både civila och militära.

– Den diskussionen har gått in i en mer konstruktiv fas, säger Hultqvist.

Huvudfokus på mötet var hur samarbetet mellan EU och Nato ska se ut i framtiden. Enligt Hultqvist lyftes frågan om ett nytt samarbetsområde, hybridkrigföring, till exempel cyberattacker och påverkansoperationer.

– Det finns inga beslut men det nämns som nya samarbetsområden, säger Hultqvist.

Tog upp läget i Östersjön

Är du positiv till det?

– Vi är med i cybercentret i Tallin och det strategiska kommunikationscentret i Riga, så vi har redan ett samarbete med Nato i de frågorna. Men hur man hittar formen får vi titta vidare på. Peter Hultqvist lyfte det osäkra läget i Östersjön. I onsdags [flyttade Ryssland två korvetter](#) till Östersjön, något som har fått stor uppmärksamhet. Fartygen är bestyckade med långdistansmissiler och har kapacitet för kärnvapen.

Nato har tidigare meddelat att man kommer att öka närvaron i Östeuropa. I går kom [mer detaljerad information](#) om vad det innebär. Bland annat kommer USA att placera fler soldater i Polen, och Storbritannien kommer att skicka en styrka till Estland.

– Jag tog upp läget i Östersjön och anknöt till de här två korvetterna. Jag ser det som en del i ett större mönster över tid. Vi ser en lång rad aktiviteter – annekteringen av Krim, konflikten i Ukraina och fler militärövningar. Jag markerade att Sverige bland annat inrättar stridsgruppen på Gotland och har mer övningsverksamhet vad det gäller flyg och marin.

Kommer tillsätta ny försvarsberedning nästa år

Hur mottogs det?

– Jag upplever att det finns ett stort intresse för vad Finland och Sverige säger och den kunskap vi har. Från Natos sida är man väldigt intresserad av våra analyser.

Vad kommer det här mötet leda fram till?

– Jag tror att man ska se mötet som en del av en process, där man klarar ut balansen mellan EU och Nato. Det var inget beslutsmöte.

Enligt Expressen vill M, C, KD och SD kalla in försvarsberedningen för att möta hotet från Ryssland. Hur ställer du dig till det?

– Vi kommer att tillsätta en ny försvarsberedning, den ska göra en säkerhetspolitisk analys, sedan kommer vi utifrån det dra slutsatser om vad vi ska vidta för åtgärder. Det kommer ske under nästa år. Jag tror inte det är avgörande för kvaliteten i det arbetet om vi väntar några månader.

Hök och duva är oense om Putins hot

[UTRIKES](#) tor 27 okt 2016

FÖRSVARSPOLITIK. Planerar Ryssland för krig - eller vill landet bara vara med i storpolitiken? En hök och en duva kommenterar hotbilden.

- Är vi svaga får vi mindre respekt, säger Peter Mattsson.
- Rädslan är irrationell, säger Elena Namli.

Två ryska korvetter som placerats i Östersjön har återigen väckt frågan om Rysslands militära avsikter i Sveriges närområde. Peter Mattsson, som undervisar i krigsvetenskap vid Försvarshögskolan i Stockholm, väljer en femma på en tiogradig skala för risken att Sverige dras in i en militär konflikt med Ryssland inom de närmaste tio åren, där ett är ingen risk och tio är helt sannolikt.

- De som säger att det är helt uteslutet tar i för mycket. Ryssland hade inte behövt ha den militära styrkan, inte disponera styrkorna på ett sådant sätt och inte ge dem sådana offensiva förmågor om man inte hade tänkt använda dem, säger han.

Kan stänga Östersjön

Peter Mattsson tror dock inte att Ryssland skulle invadera Gotland eller Sverige - armén kan helt enkelt inte lösgöra tillräckligt många soldater för att samtidigt kunna garantera försvaret av sitt eget territorium. Däremot tror han på scenariot att Ryssland stänger av Östersjöns inlopp för att utöva utpressning mot Nato och EU.

- Jag har svårt att se att vi skulle vara ett mål i sig. Vi blir en del av någonting annat mycket större, säger Peter Mattsson som tycker att försvarsminister Peter Hultqvist borde ha mer is i magen när Ryssland kränker svenskt luftrum eller omgrupperar styrkorna.
- De är väldigt duktiga på psykologisk krigföring, att få oss att gå åt det ena eller det andra hållet. Det som är viktigt nu är att vi höjer vår förmåga och ökar vårt internationella samarbete. Det är den bästa medicinen, då får vi respekt från Ryssland. Är vi svaga får vi mindre respekt.

Ryssland vill räknas

Elena Namli, professor på Centrum för Rysslandsstudier vid Uppsala universitet, suckar över den svenska debatten.

- Det är viktigt att vi fördömer Rysslands agerande i Ukraina, att vi inte accepterar annekteringen av Krim, men samtidigt bygger man upp en bild av att det absolut inte går att jobba politiskt och diplomatiskt med Ryssland, och det tror jag är problematiskt. Jag skulle önska en mer rationell och saklig diskussion i svenska medier och i svensk politik, säger hon. Hon förnekar inte att Ryssland bygger upp sin militära förmåga längs gränsen mot Östeuropa. Men hon tycker att det är irrationellt att oroa sig för att upprustningen är ett tecken på att Vladimir Putin kan tänka sig att anfalla Baltikum eller andra länder i EU och Nato - det kan helt enkelt utlösa ett kärnvapenkrig med förödande konsekvenser.
- Det handlar som vanligt både om inrikes- och utrikespolitik. Putin vill återuppbygga en bild av ett starkt Ryssland, nu kan man säga till medborgarna att ni kan vara stolta, nu har vi en stark armé, nu tar man oss på allvar. Samtidigt vill Ryssland vara ett starkt land som räknas i världen, och där blir militären en viktig aspekt. Ryssland är inte starkt ekonomiskt och inte i fråga om inflytande i den kulturella eller mediala världen, men militärt.

Så överlägsen är Rysslands armé

[NYHETER](#) fre 28 okt 2016

Med kort varsel kan Ryssland få 150 000 man på fötter, och snabbt ta över stora delar av Baltikum.

- Det är tydligt att man i första hand övar på högintensiv reguljär krigföring, det storskaliga kriget, säger Fredrik Westerlund, säkerhetsanalytiker på Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).
Aftonbladet har kartlagt Östersjöländernas militära styrka.

Jämfört med Nato är [Ryssland](#) en militär dvärg.

Sett enbart till siffrorna framstår jämförelsen nästan som löjlig. Ryssland la förra året 66 miljarder dollar på sitt försvar – väsentligt mindre än till exempel Storbritannien (55 miljarder) och Frankrike (51 miljarder) spenderade tillsammans. USA (598 miljarder) och EU (240 miljarder) spenderade tillsammans nästan 13 gånger mer än Ryssland.

Men siffror ger inte hela bilden.

Runt östra Östersjön är Rysslands militära styrka just nu enormt överlägsen alla motståndares – inklusive Natos.

I en rapport som släpptes i början av året simulerade den amerikanska tankesmedjan Rand genom ett krigsspel ett ryskt anfall på Baltikum.

Resultatet för Nato: katastrof.

Rysslands anfallstyrkor skulle nå huvudstäderna i Estland och Lettland på 60 timmar, och de lätt beväpnade Nato-trupperna skulle stå handfallna.

Nato har dragit liknande slutsatser. Det är det som ligger bakom [beslutet häromdagen](#) att placera ut fyra multinationella bataljoner i Baltikum och Polen.

– I ett militärt perspektiv är det uppenbart att de här förbanden i sig inte har någon märkbar offensiv förmåga, de är för små för det. Det handlar snarare om att skapa en kraftigare snubbeltråd i de baltiska staterna, säger Fredrik Westerlund.

Putin har flera års försprång

Som helhet är Nato, tack vare USA, förkrossande överlägset Ryssland. Men lokalt och med de styrkor som finns till hands är rollerna omvända.

– Västliga styrkor måste mobiliseras och tillföras, det tar tid. Under tiden kan Ryssland ta ett antal länder, säger Robert Dalsjö, säkerhetsanalytiker vid Totalförsvarets forskningsinstitut. Han menar att Putin har 5–8 års försprång på västvärlden. Även om många länder nu höjer sina försvarsanslag och Nato flyttar resurser österut tar det tid att komma ikapp.

– Tills dess att väst kommit tillbaks och kan balansera ut rysk förmåga även i östra Europa, lever vi alla väldigt farligt, säger Robert Dalsjö.

Ryssland kan vinna ett kort krig runt Östersjön, men knappast ett långt. Lösningen kan vara kärnvapen.

– En fullt realistisk möjlighet är att Ryssland till exempel skulle ta de baltiska länderna, och säga: "Nu är det här vårt, och vi försvarar det med kärnvapen; vill ni syna oss?", säger Robert Dalsjö.

"Storskaliga kriget"

Fredrik Westerlund forskar just nu på den ryska militärens operativa styrka. Enligt honom är 25 bataljoner – som i Rands krigsspel krossade Estland och Lettland på två dagar – en realistisk uppskattning av Rysslands förmåga.

– Det Ryssland övat på och har förutsättningar att sätta upp är en styrka på ungefär 150 000 man, fördelat på 3–4 arméer, säger han.

Sammantaget ger han en bild av ett Ryssland som ökat sin styrka kraftigt.

– Tittar man på både hur de bygger upp de väpnade styrkornas struktur och hur de övar, och även blickar på hur de skriver kring hotbilder, så är det tydligt att man i första hand övar på högintensiv reguljär krigföring, det storskaliga kriget, säger Fredrik Westerlund.

Han ger några exempel. Ryssland...

✓ ... inrättar nya arméer och armékårer för att kunna slåss i större förbandsstrukturer.

✓ ... har både skapat fler förband och rekryterat mer personal till befintliga.

– Tidigare har man haft ganska stora luckor vad gäller personalen, så även om man haft 100 förband på pappret har man bara kunnat ställa upp 70. Där ser vi att bemanningsgraden har ökat, vilket gör att man har fler tillgängliga förband, säger Fredrik Westerlund.

✓ ... bygger fler missiler och robotar med lång räckvidd, vilket till exempel Buyan-korvetterna som gått in i Östersjön visar.

✓ ... skaffar fler taktiska kärnvapen, särskilt i de västra delarna av landet.

Sämre än på pappret

De övriga Östersjöländerna är militärt svagare i verkligheten än på pappret, menar alla experter Aftonbladet pratat med. Sverige kan med kort varsel få tre bataljoner i fält, Finland nio eller tio.

På pappret kan Sverige sätta upp åtta–tio bataljoner, 13 000–14 000 man. Men Karlis Neretnieks, tidigare generalmajor och chef för Försvarshögskolan, betonar att det är just på pappret.

– Personalen är inte samövad, många är gamla värnpliktiga som utbildades för 8–10 år sedan. Ska de gå i fält och slåss med någon som helst verkan krävs veckor och sannolikt månader av övning, säger Karlis Neretnieks.

Enligt Robert Dalsjö kan bara de förband som har en stark stomme heltidssoldater mobiliseras snabbt.

– Det betyder tre bataljoner, som man med lite önsketänkande kan kalla för en brigad, säger Robert Dalsjö.

Dålig övade

I många europeiska länder är situationen lika dålig. Trupperna är dåligt samövade, kan inte slåss i stora formationer och har dragit ner på tunga vapen som stridsvagnar.

– Ryssarna har ett försprång. För de har övat på allt det här, och det har de gjort sedan 2010. När det gäller att kunna gå i fält med effektiva förband har de flera års försprång. Det är det riktigt stora problemet, säger Karlis Neretnieks.

Robert Dalsjö är inne på samma spår.

– De flesta västeuropeiska länder är i samma sorgliga skick som Sverige. Vi är tyvärr inget undantag, säger Robert Dalsjö.

Fotnot: Siffrorna om militära utgifter kommer från fredsforskningsinstitutet Sipri och International institute for strategic studies (IISS).

Så stort övertag har Ryssland vid Östersjön

Sammanställningen är baserad på uppskattningar från Rand Corporation ([rapporten "Reinforcing deterrence on Nato's eastern flank"](#)), siffror från International Institute for Strategic Studies rapport "The Military Balance 2016" samt samtal med forskare och experter. Siffrorna ger en bild av vad aktörerna kan ställa upp med inom ett relativt kort tidsspänn, maximalt en vecka – inte varje lands totala militära styrka vid full mobilisering. Jämförelsen inkluderar inte styrkor motsvarande hemvärn.

Markstrid

Ryssland

▶ ca 150 000 man

▶ 25 manöverbataljoner

(4 stridsvagnsbataljoner, 5 mekaniserat infanteri, 5 motoriserat infanteri, 8 luftburna, 3 marininfanteri)

Understöd:

10 artilleribataljoner

(3 eldrörsartilleri, 2 tungt raketartilleri, 5 mellantungt raketartilleri)

5 missilbataljoner

(2 Iskander, kort räckvidd, 3 Tochka, mycket kort räckvidd)

6 attackhelikopterbataljoner

(Mi-24 Hind)

Sverige

▶ ca 7 000 man

▶ 3 bataljoner

■ ■ Sverige ska på pappret kunna prestera runt 10 bataljoner, men på kort tid är det omöjligt, menar Robert Dalsjö, säkerhetsanalytiker vid Totalförsvarets forskningsinstitut. Anledningen: bristen på deltidssoldater.

– Man har tvingats fylla rullorna med värnpliktiga som gjorde lumpen för 10 år sedan. Det är bara de förband som har en stark stomme heltidssoldater kan mobiliseras snabbt. Det betyder tre bataljoner, som man med lite önsketänkande kan kalla för en brigad, säger Robert Dalsjö.

(På pappret: 10 bataljoner varav 2 lätt infanteri, 5 mekaniserade, 1 motoriserat infanteri, 1 luftburen, 1 säkerhetsbataljon, 3 pansarkompanier.)

Finland

▶ ca 16 000 man

▶ 9–10 bataljoner

■ ■ Finland kan i krigstid mobilisera upp till 285 000 man. Men till de stora numrerären finns bara gammal och omodern utrustning.

– 80 procent av pengarna går till 20 procent av förbanden. Det är i storleksordningen 3 brigader som är prioriterade och får pengar och modern utrustning. Dem kan man mobilisera på en vecka, säger Robert Dalsjö.

(På pappret: 13 bataljoner varav 2 pansar, 2 mekaniserade, 3 jägare, 6 lätt infanteri)

Estland

▶ ca 2800 man + 1000 man

▶ 6 bataljoner

(2 infanteri, 3 lätt infanteri, 1 multinationell Nato-bataljon)

Lettland

▶ ca 1250 man + 1000 man

▶ 3 bataljoner

(2 lätt infanteri, 1 multinationell Nato-bataljon)

Litauen

▶ 10 800 man + 1000 man

▶ 7 bataljoner

(3 mekaniserat infanteri, 3 motoriserat infanteri, 1 multinationell Nato-bataljon)

USA & Storbritannien

▶ 6 bataljoner

(3 luftburna, 2 attackhelikopter, 1 mekaniserat infanteri)

■ ■ Framförallt USA har naturligtvis mycket större militär styrka. 6 bataljoner motsvarar tankesmedjan Rands uppskattning av vad som skulle hinna fram i en krissituation.

Nato

▶ ca 5 000 man

▶ 5 bataljoner

■ ■ Spjutspetsen i Nato:s 40 000 man starka snabbinsatsstyrka är Very High Readiness Joint Task Force (VJTF), 5 000 man som ska kunna sätta in på 2–7 dagar.

– De kan ge sig iväg från sina garnisonsorter inom 1 till 2 dygn. Men det betyder inte att de är framme. Dessutom måste deras tunga utrustning komma per båt. Och att segla från exempelvis Bilbao till Tallinn, det tar en stund, säger Karlis Neretnieks.

Luft

Ryssland

▶ ca 200–300 plan

▶ 27 divisioner

(9 Su-27 Flanker, 2 Su-34 Fullback, 3 MiG-29 Fulcrum, 4 MiG-31 Foxhound, 5 Su-24 Fencer, 4 Tu-22M3 Backfire)

Sverige

▶ 97 plan

▶ 4 divisioner

(Jas Gripen)

Finland

▶62 plan

▶3 divisioner

(F/A-18 Hornet)

Nato

▶ca 150–200 plan

▶18 divisioner

(5 F-15, 1 B-1B, 1,5 F-22, 5 F-16, 0,5 A-10, 2 F/A-18, 2 Typhoon FGR Mk4, 1 Rafale B/C, 0,5 CF-18)

Stridsfartyg

Ryssland

2 jagare (Sovremenny)

2 fregatter (Neustrashimyy)

4 korvetter (Steregushchy)

4 robotkorvetter (Nanuchka)

6 små ubåtsjaktfartyg (Parchim)

7 robotbåtar (Tarantul)

Sverige

7 korvetter (5 Visby, 2 Göteborg)

5 ubåtar (3 Gotland, 2 Södermanland)

Finland

8 robotbåtar

(4 Kauma, 4 Hamina)

Källor bland annat Russianships.info, The Military Balance 2016